

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər

Mövsümü
olmayan
qarpız-qovun
yeyəkmi?

yazısı səh.14-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 4 iyun 2018-ci il Bazar ertəsi № 120 (7009) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

**Azərbaycan Əfqanıstandan Avropaya
daşınan narkotrafiki kəsir**

Ölkəmizin də yer aldığı "ağ ölüm" marşrutunu ləğv etmək mümkün olacaqmı? Ekspertlər deyir ki...

yazısı səh.10-da

**Paşinyanın Qarabağ fiaskosu -
vədləri tutmaq çətinləşir, orduya
çağırışçı problemi qalır**

yazısı səh.11-də

**4 iyun hadisələrindən 25 il
ötdü - yeni təfərrüatlar**

yazısı səh.3-də

**Azərbaycan üçün növbəti fürsət:
Qarabağda da inqilab başladı**

yazısı səh.6-da

**Xəstə insanlar orucu necə
tutmalıdır? - həkim məsləhəti**

yazısı səh.2-də

**Nakam sevgi qurbanları:
Aytənlərin, Aytaların ölümünün
pərdəarxası səbəbləri**

yazısı səh.13-də

**İcra başçısı yola salındı,
sahibkara qarşı cinayəti
isə davam edir**

yazısı səh.6-da

**Masalarımızdakı "narkotik qidalar"
- onlar həyatımızın ayrılmaz
hissəsinə necə çevrilib?**

yazısı səh.15-də

Ramazan ayının 19-cu günü

İftar 20. 23. İmsak 03.22-dək (QMI)

19-cu günün duası: "İlahi, Ramazan ayında olan bərəkətlərdən mənim qismətimi artıq et! Bu ayda xeyir əməllərin yolunu mənim üçün asanlaşdır! Və bu ayda olan yaxşı əməllərin qəbul olmasından məni məhrum etmə! Ey açıq-aşkar haqqın tərəfinə Yol Göstərən!"

İftar duası: "Allahım, Sənin rızan üçün oruc tutdum, Sənə inandım, Sənə güvəndim. Sənin ruzinlə iftar açır və Sənə təvəkkül edirəm. Ey bağışlayan Allah, günahlarımı bağışla".
ALLAH ORUCUNUZU QƏBUL ELƏSİN!

ERMƏNİLƏR TƏLAŞDA: AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ ABŞ-A GEDİR

"Tramp Ağ Evə birinci kimi dəvət edəcək" sualı aktuallaşır; Qarabağ məsələsi yeni müstəviyə keçir; rusiyalı tanınmış politoloq: "Moskva Azərbaycanın hərbi əməliyyatlarına dəstək verə bilər..."

yazısı səh.8-də

Göyçayı viran qoyan "qınqıl mafiyası"

Rayonda körpünün uçmasının baskarları Ziya Məmmədov, Səlim Müslümov və... ATF şirkətidir

yazısı səh.5-də

Elmira Axundova:

**"Son
hadisələr
məni sarsıtdı"**

yazısı səh.7-də

Toğrul İsmayıl:

**"Türkiyədə
ikinci tur
ehtimalı çox
yüksəkdir"**

yazısı səh.4-də

**Rüstəm
İbrahimbəyovun
titul və adları
geri alınacaqmı?**

yazısı səh.3-də

4 iyun 2018

Bir vaxtlar nazir qəbuluna düşə bilməyən nazirlərimiz

İlham Əliyevin növbəti 7 il üçün prezident seçilməsilə iqtidar komandasının tərkibi yeniləndi. Nazirlər Kabineti formalaşdırılarkən gənc və perspektivli kadrlara üstünlük verildi.

Əvvəlki komandada vətəndaşlarla yanaşı, parlamentin deputatlarını da narazı salan nazirlər, komitə rəhbərləri vardı. Dəfələrlə Milli Məclisin iclaslarında hansısa nazirin qəbuluna düşə bilməyən deputatların narazılığı səsləndirilib. Hətta yeni təyinat alanlar, bir vaxtlar hansısa nazirin köməkçisi ilə belə əlaqə qurmaqda çətinlik çəkib. Aylarla nazirlərin qəbuluna düşə bilməyən vətəndaş süründürməçiliyindən isə hamımız həliyə. Bəs yeni nazirlər və komitə sədrlərinin bu işqamətdə fəaliyyəti necə qurulacaq? Fəaliyyətə başladıkları qısa müddət ərzində onlar barədə ilkin təəssüratlar necədir?

Milli Məclisin deputatı Fəzail Ağamalı Modern.az-a bildirib ki, yeni təyinat alan nazirlər və komitə sədrləri fərqli dünyagörüşünə, fərqli düşüncə tərzinə malikdirlər: "Onlar əvvəlki kolleqalarından fərqli olaraq, cəmiyyətə tamamilə açıqdılar. Onların bir neçəsinin parlamentdən çıxdığını nəzərə alsaq, dediklərimizi nə ilə təsdiqləməyə ehtiyac qalmır. Çünki həmin şəxslər deputat olduqları müddətdə də hər zaman ictimaiyyətə, kütləvi informasiya vasitələrinə açıq olublar".

F.Ağamalı bildirib ki, indi yüksək vəzifələrə təyin olunan şəxslərin özü də bir vaxtlar eks-nazirlərin qəbuluna düşməkdə çətinliklərlə qarşılaşıblar: "Qeyd etdiyimiz laqeyd münasibət onlara qarşı da olub. Mən buna əminəm. Əlbəttə ki, yeni rəhbərlər o cür münasibətin psixoloji ağırlığına məruz qalıblar. Mən əminəm ki, onlar heç zaman bu cür davranışları tətbiq etməzlər. Şəxsən mənəm özüm yeni təyinatları ilə bağlı hər birini təbrik etmişəm. Həmin vaxt hamısının telefonları açıq idi. Və mən tamamilə əminəm ki, bu, hər zaman belə olacaq. Onlar fərqli iş metodu ilə millətimizə, dövlətimizə layiqincə xidmət edəcəklər".

Lukaşenko yenə Moskvaya üsyan etdi

Belarus prezidenti Aleksandr Lukaşenko növbəti dəfə Rusiyadan ciddi narazılıqlarını ifadə edib. Virtualaz.org Rusiya KİV-lərinə istinadla xəbər verir ki, Lukaşenko iki ölkə sərhədində rusiyalı sərhədçilərin dayanmasını anlamadığını bildirib. O, Moskvanı sərhədçilərin Rusiya-Belarus sərhədində yerləşdirilməsinin formatını müəyyənləşdirməyə çağırıb.

Lukaşenkonun sözlərinə görə, Rusiya Belarusla sərhəddə neçə vaxtdır FTX-nin sərhəd xidməti hərbiçilərini yerləşdirib və heç hərbiçilərin özləri də qonşu ölkə ilə sərhəddə niyə dayandıqlarını anlamırlar. "Əgər onlar sərhədi bağlamaq istəyirsə, buyursunlar. Bağlayacaqlar, biz də cavabsız qoymayacağıq, sərhəddə nəzarət tətbiq edəcəyik" - Lukaşenko çıxışında bildirib.

Lukaşenkonun bu bəyanatı Belarus-Rusiya ittifaq dövlətinin Yüksək Dövlət Şurasının iclasına hazırlığın gətirdiyi bir vaxtda səslənib. Bundan əvvəl də dəfələrlə Rusiya Belarus malları üçün məhdudiyətlər tətbiq edib və iki ölkə arasında ticarət müharibələri olub.

Belarus prezidenti isə Rusiyanın tək sərhədə hərbiçiləri yerləşdirməsindən deyil, Böyük Vətən müharibəsində qələbəni özəlləşdirməsindən də narazıdır. Onun sözlərinə görə, Rusiya qələbəni özəlləşdirmək istəyir, əslində isə qələbəni Rusiya, Belarus, Ukrayna, Gürcüstan və digər keçmiş SSRİ respublikaları birlikdə əldə ediblər.

Prezidentlərin maaşı açıqlandı

Ölkələrin yüksəkrütəbli rəhbərləri olan dövlət başçıları və baş nazirlər dövlət məmurlarıdır. Digər dövlət işçiləri kimi, onlar da dövlət büdcəsindən maaş alırlar. Cəbhə.info xəbər verir ki, 15 ölkənin liderlərinin qazancının hesablandığı araşdırmada Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev axırıncı sırada yer alıb.

Siyahıya İsveçrə prezidenti Alen Berse rəhbərlik edir. Onun əməkhaqqısı - 36 400 ABŞ dollarıdır.

Sıranı ikinci yerlə ABŞ prezidenti Donald Tramp davam etdirir. Onun əməkhaqqısı - 33 500 dollarıdır.

Yeni Zelandiya prezidenti Patrisiya Li Redi - 27 000 dollar.

Lüksemburq baş naziri Ksavere Bettel - 26 000 dollar. İrlandiya Respublikasının prezidenti Maykl Daniel Higins - 23 000 dollar.

Fransa prezidenti Emma-

nuel Makron - 21 200 dollar.

Kanada baş naziri Castin Trüdo - 21 200 dollar.

Almaniya baş naziri Angela Merkel - 20 500 dollar.

Güney Afrika Federativ Respublikasının prezidenti Cyril Ramapohsa - 18 800 dollar.

Yaponiya baş naziri Şinzo Abe - 17 000 dollar.

Güney Koreya prezidenti

Mun Çje İn - 13 500 dollar.

Sinqapur prezidenti Hali-me Yakup - 12 000 dollar.

Rusiya Federasiyasının prezidenti Vladimir Putin - 11 000 dollar.

Türkiyə Respublikasının prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan - 10 000 dollar.

Azərbaycan Respublikasının prezidenti İlham Əliyev - 8 824 dollar.

Magistraturaya qəbul imtahanının ikinci mərhələsi keçirildi

Dünən 2018/2019-cu tədris ili üçün Azərbaycanın ali təhsil müəssisələrinin və AMEA-nın magistraturalarına qəbul imtahanının ikinci mərhələsini keçirilib. Məsələn, muşavirlik və məlumatına görə, imtahan Bakı, Naxçıvan və Gəncə şəhərlərində, ümumilikdə 25 imtahan binasında aparılıb.

İmtahan bütün binalarda eyni vaxtda - saat 12:00-də başlanıb və sualların cavablandırılmasına 1 saat 30 dəqiqə vaxt ayrılıb. İkinci mərhələdə bakalavrlara seçdikləri proqram üzrə 5-i açıq tipli olmaqla 50 test tapşırığı təqdim olunub (bəzi proqramlar üzrə isə bakalavrlar yazılı, bəziləri üzrə qabiliyyət imtahanı verilib). Hər düzgün cavab bir balla qiymətləndirilir, səhv cavablar düzgün cavabların nəticəsinə təsir göstərmir.

Qəbul imtahanının birinci mərhələsinin nəticələrinə görə, müsabiqə şərtlərinə ödəyən bakalavrların proqram seçimi mayın 7-dən 17-dək aparılıb və 8183 nəfər qəbul proqramını seçərək təsdiqləyib. Onlardan 7479 nəfəri Azərbaycan bölməsi, 704 nəfəri rus bölməsi üzrə imtahan verəcək. Bakalavrların 3561 nəfərini oğlanlar, 4622 nəfərini qızlar təşkil edir. 5014 nəfər ali təhsil müəssisələrinin bulki, 3169 nəfər isə əvvəlki illərin məzunudur. 24 bakalavr xarici ölkə vətəndaşdır.

Xəstə insanlar orucu necə tutmalıdır? - həkim məsləhəti

Diş bəzi xəstəliklərdən əziyyət çəkənlərin oruc tutmaları vacib olmasa da, həkimlər oruc tutmaq istəyənlərin müəyyən məqamlara diqqət edərək "Ramazan pəhrizi" saxlaya biləcəklərini deyir.

Medicin.az xəbər verir ki, türkijəli endokrinoloq professor Mitat Bahçeci müxtəlif xroniki xəstəlikləri olanların sağlamlıqlarını riskə atmadan necə oruc tutmalarından danışır. Onun sözlərinə görə, isti günlərdə diabet, tiroid (zob) xəstələri daha diqqətli olmalıdırlar: "1-ci tip diabetli xəstələr, insulini istifadə edən 2-ci tip diabetlilər və diabetdən əziyyət çəkən hamilə qadınlar oruc tutmamalıdırlar. Dərmanlarla insulini bərpə edən, hipoglisemi riski olmayan, metformin tərkibli dərmanlar istifadə edən, həmçinin pəhrizlə müalicə olunan şəxslər oruc tuta bilərlər".

Mütəxəssis belə xəstələrin mütləq şəkildə sahura qalxmaları olduqlarını diqqətə çatdırıb: "İftara isə şorbə və şəkərsiz bol su ilə başlamalıdırlar və ən az 15 dəqiqə keçdikdən sonra əsas yeməyə başlaya bilərlər. Şirniyyat və ya meyvəni də iftardan ən az 1 saat keçdikdən sonra yeyə bilərlər".

Xəstələrə meyvə şirəsi əvəzinə, meyvənin özünü yeməyi tövsiyə edən Bahçeci, alma ya da qatıq üzərinə əlavə edilən 1 çay qaşığı darçının insulini üzərində müsbət effekt yaratdığını qeyd edib: "Oruc tutan diabetli insanlarda gün ərzində ani və soyuq tərləmə, döyüntü, üzde solğunluq kimi əlamətlər ortaya çıxarsa mütləq şəkildə qan şəkərinin səviyyəsi ölçülməlidir. Əgər qan şəkəri düşübsə, orucu pozmalı və şəkərli su içməlidirlər".

Endokrinoloq hipotiroid xəstələrinin rahatlıqla oruc tuta biləcəklərini bildirib. Dərman içmək saatlarına isə diqqət etməli olduğunu vurğulayıb. "Dərmanlar sahura qalxan zaman ac qarına içilməlidir. Yemək isə yarım saat sonra yeyilə bilər. Xolesterin dərmanı qəbul edənlər də rahat oruc tuta bilərlər, çünki dərmanlarını yatmadan öncə atmaqlarını tövsiyə edirik", - deyir mütəxəssis qeyd edib.

Azərbaycanla sərhəddə əməliyyat: lider öldürüldü

Dəqiqənin Respublikasında hüquq-mühafizə orqanlarına müqavimət göstərən silahlı dəstənin rəhbəri zərərsizləşdirilib. Axar.az xəbər verir ki, bu barədə Rusiyanın Milli Antiterror Komitəsinin mətbuat xidməti informasiya yayıb.

"Müəyyən edilmiş döyüşçü silahı yerə qoymağa etiraz edib və FTX xüsusi təyinatlıları ilə atışmaya girib. O, cavab atəşi ilə zərərsizləşdirilib. Onun "Tsumadinsk dəstə"sinin rəhbəri olduğu ehtimal olunur" - komitədən bildirilib.

Əməliyyatda iştirak edən hüquq-mühafizə orqanları əməkdaşları və müliki əhali arasında itki qeydə alınmayıb.

AZAL təyyarəsi quşla toqquşdu

AZAL-ın təyyarəsi quşla toqquşduğu üçün hava limanına geri qayıdıb. Axar.az xəbər verir ki, bu barədə AZAL-ın Feysbuk səhifəsində qeyd edilib. AZAL yaranan narahatlığa görə səmənşinlərdən üzr istəyərək, aviaşirkətin qaydalarına əsasən, ehtiyac yaranmış təqdirdə yubanan reysin səmənşinlərinin bütün lazımı hər şeylə təmin olunaçağını bildirib.

"AZAL-ın J2-080 İstanbul (IST) - Bakı (GYD) reysi ilə hərəkət edən təyyarənin Atatürk Beynəlxalq Hava Limanından uçuş zamanı quş ilə toqquşması ilə əlaqədar olaraq, hava gəmisinin komandirinin qərarı ilə təyyarə İstanbul hava limanına qayıdıb. Bu reysin səmənşinləri başqa bir təyyarə ilə Bakıya göndəriləcək" - səhifədə qeyd edilib.

Qəzet, jurnal və kitab əldə etməyin ən rahat yolu!

Siz sifariş edirsiniz, biz istədiyiniz

ünvana çatdırırıq!

Xaricdə və Azərbaycanda nəşr olunan bütün qəzet və jurnallara abunə olmaq, həmçinin Rusiyada və Azərbaycanda nəşr olunan kitabları daha sərfəli qiymətə və daha qısa vaxt ərzində əldə etmək üçün sadəcə zəng etməyiniz kifayətdir.

Telefon: (012) 434 93 01

1993-cü ilin 4 iyun qiyamından 25 il ötür. AXC hökumətinə qarşı qaldırılan və Azərbaycanda ciddi siyasi dəyişikliklərə səbəb olan bu qiyamın üzərindən keçən müddət ərzində hər il yeni-yeni faktlar, mövqelər meydana çıxır.

4 iyun qiyamı Gəncədə Azərbaycan ordusunun keçmiş korpus komandiri Sürət Hüseynov tərəfindən qanuni hakimiyyətə, mərhum prezident Əbülfəz Elçibəyə qarşı qaldırılıb. Bunun nəticəsində o zaman qiyamçılarla hökumət qüvvələri arasında silahlı toqquşma baş verib. S.Hüseyno-

4 iyun qiyamından 25 il ötdü - yeni təfərrüatlar

Elçibəyin köməkçisi Oqtay Qasimov: "Strukturlar olmadığı, vətənpərvər insanlar az olduğu üçün qiyamın qarşısını almaq mümkün olmadı"

van nəzarətində olan 709 sayılı hərbi hissənin tərk-silah edilməsi ilə bağlı həyata keçirilən əməliyyat uğursuz olub, hər iki tərəfdən 35 nəfər həlak olub. Gəncəyə göndərilmiş hökumət rəsmiləri S.Hüseynovun dəstəsi tərəfindən girov götürülüb. Bu hadisə Azərbaycanda dərinləşməkdə olan hərbi-siyasi böhranı kritik həddə çatdırıb, ölkə vətəndaş müharibəsi astanasına gəlib. Günlər keçdikcə böhran daha da dərinləşib. S.Hüseynovun təbəçiliyindəki silahlı birləşmələr Gəncəbasar bölgəsində yerli hakimiyyət strukturlarını devirərək, Bakıya doğru hərəkət etməyə başlayıblar.

Məhz bu hadisələrin nəticəsində 25 il öncənin 9 iyununda qiyamın qarşısını almaq üçün Naxçıvan Ali Məclisinin sədri Heydər Əliyev prezident Əbülfəz Elçibəy tərəfindən Bakıya dəvət olunub. Bundan sonra proseslər sənətimə doğru gedib, amma ölkədə hakimiyyət dəyişiklikliyinin qarşısını almaq mümkün olmayıb.

Ə.Elçibəyin köməkçisi olmuş Oqtay Qasimov bu məsələni yalnız bir hərbi hissənin Müdafiə Nazirliyinə tabe olmaması kimi qiymətləndirməyin əleyhinədir: "Bu qiyam böyük bir planın tərkib hissəsi idi. Planı hazırlayan böyük dövlətlər, qüvvələr bəllidir. Bununla bağlı dəfələrlə fikirlər səsləndirilib. Rusiyanın o zaman Azərbaycan ordusunun tərkibinə təsir imkanları kifayət qədər yüksək idi. O vaxt ordu yeni qurulmağa başlayırdı və bu ordunun zabıt hissəsinin bütövlükdə yüzdə yüzü sovet ordusuna xidmət etmişdi. Belə zabitlərin mütəq əksəriyyəti

Oqtay Qasimov

bu və ya digər formada Rusiya kəşfiyyatı ilə əlaqələri var idi. Amma o zabitlərdən vətənpərvər, vətəniyi ürəkdən sevenlər də az deyildi. Onların xidmətlərinə, əməllərinə, millətə və dövlətə olan sevgilərinə kölgə salmaq niyyətində deyiləm. Lakin qeyd etdiyim qurumlarla bağlılığın olduğu danılmaz faktır. Siyasi hakimiyyət bu qiyamın qarşısını ala bilirdimi, yaxud hansısa addımlar atmalı idi, bu addımlar atılmalı idi. Amma bir reallığı unutmamaq olmaz ki, dövlət strukturlarımız qurulmuş olsaydı, bugünkü dövlət mexanizmi o zaman işlək vəziyyətə gəlib çatsaydı, hüququ mühafizə orqanları Azərbaycan dövlətinə və ona rəhbərlik edənə sədaqətli olsaydı, qiyamın qarşısını almaq mümkün idi. 1993-cü ildə Azərbaycanda dövlət quruculuğu elan olunmuşdu. Dövlət strukturları formalaşmaqda idi. Azərbaycan Xalq Cəbhəsi hakimiyyətə gələndə dövlətin sadəcə adı var idi. Strukturlar olmadığı, vətənpərvər insanların sayı az olduğu üçün belə bir qiyamın qarşısını almaq mümkün olmadı. Gəncəyə qiyamçıları ta-

be etməyə gedən güc strukturlarının nümayəndələri daha peşəkar, təcrübəli, qətiyyətli hərəkət etsəydilər, nəticə fərqli ola bilərdi. Sədaqətli insanların peşəkərligi, təəssüflər olsun ki, çox aşağı idi. Təcrübəliyə isə dövlətə və millətə sədaqəti aşağı səviyyədə idi. Məsələnin ən çox diqqətçəkən məqamı bundan ibarətdir. Qeyd etdiyim səbəblər bu qiyamın qarşısını alınmamasında əsas rol oynadı. O hadisələrin qarşısını alınmamasına görə hamımız təəssüf edirik. Kaş o zamankı güc strukturları dövlət mənafeyini daha yüksəkdə tutmaq istəyəydilər, xarici kəşfiyyat orqanları ilə əlaqələri olmayaydı".

O.Qasimov Elçibəy hökumətinin rus qoşunlarını Azərbaycandan çıxarmasının 4 iyun qiyamına əsas səbəb olan amil kimi önə çəkilməsinə də aydınlıq gətirdi: "O zaman Elçibəy ilə bağlı Rusiyanın mövqeyi tam fərqli idi. 1992-ci ilin dekabrında Azərbaycandakı rus səfirinin Moskvaya göndərdiyi bir raport var idi. O raportda qeyd edirdi ki, əgər Əbülfəz Elçibəyin apardığı müstəqil siyasətə əngəl tör-

dilməsə, bu siyasət davam edərsə, yaxın 2-3 il ərzində Azərbaycan tamamilə müstəqil dövlət halına çatacaq, onun digər postsovet ölkələrinə bu mənada neqativ təsirləri ola bilər və bunun üçün də proseslərin qarşısı alınmalıdır. Kremlə Elçibəyin müstəqil siyasət aparmasından və dövlət maraqlarını önə çəkməsindən xoşlanmırdı. Bunun qarşısını almaq üçün də hərəkət keçdi. Nəticədə bir sıra planlar qurdu, bunu həyata keçirməyə çalışdı. Kəlbəcərin işğalı bununla bağlı idi. Elçibəy iqtidarını zəiflətmək və hakimiyyətdən salmaq üçün edilən həmlələrdən biri idi. Bu işğalın ardınca belə bir qiyam təşkil olundu. Kəlbəcərin işğalından sonra Rusiyanın Dağlıq Qarabağ üzrə səlahiyyətli nümayəndəsinin Azərbaycan rəsmiləri ilə görüşü olmuşdu. Həmin görüş zamanı bir ifadə olmuşdu ki, Kəlbəcər zərbəsinə tab gətirə bilməyəcək, amma qarşıda siz vətəndaş müharibəsi ilə qarşılaşsanız nə edəcəksiniz? Bu onu göstərir ki, Rusiyanın burada tərziat planları var idi və bu planlar üzərində ardıcıl işlər gedirdi".

Prezidentin sabiq köməkçisi AXC hökumətinin qiyam rəhbəri S.Hüseynova milli qəhrəman adı verməsindən də söz açdı: "Sürət Hüseynova milli qəhrəman adı 1992-ci ilin payızında verildi. 1993-cü ilin fevralında AXC İcraiyyə Komitəsinin bəyanatı oldu və o bəyanatda Sürət Hüseynovun Ağdərə istiqamətində qoşunların geri çəkilməsi haqqında verdiyi sərəncam xəyanət kimi qiymətləndirilib".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Rüstəm İbrahimbəyovun titul və adları geri alınacaq mı?

Fəzail Ağamalı: "Hökumət bunu etməsə..."

Fazil Mustafa: "Yazıcının titullarının əlindən alınması doğru deyil..."

Bir müddətdir Rüstəm İbrahimbəyovun ssenari müəllifi olduğu "Qafqaz triosu" filmi mətbuatda, sosial şəbəkələrdə müzakirə edilir, tənqid olunur. Aparılan müzakirələrdə Rüstəm İbrahimbəyovun bu günə qədər aldığı titul və adlarının geri alınması ilə bağlı da fikirlər səslənməkdədir.

Hətta az öncə deputatlardan da bir neçəsi ölkə rəhbərinə müraciət edərək yazıcının adlarının geri alınmasını istəmişdi. Lakin hökumət tərəfindən bu müraciətlərə reaksiya verilmədi. O sırada deputat Fəzail Ağamalı da açıqlamalarında bildirmişdi ki, Azərbaycan dövləti tərəfindən Rüstəm İbrahimbəyovə verilmiş bütün titullar, fəxri adlar geri alınmalıdır. Çünki artıq R.İbrahimbəyov öz hərəkəti ilə həmin titulları daşımaq haqqını itirib. Nəce ki, vaxtı ilə Əkrəm Əylisli oxşar addım atanda onun titulları alınmışdı. Maraqlıdır, hökumət bu müraciətə adekvat reaksiya verə bilərmi?

Fəzail Ağamalı sualımıza cavabında dedi: "Ümumiyyətlə Rüstəm İbrahimbəyov Azərbaycan xalqının iradəsinə, söykənmiş olduğu milli dəyərlərə, dövlətçiliyə qarşıdır, hətta düşmən mövqeyində dayanıb. Bu, artıq bir neçə ildir ki, davam etməkdədir. Mən də buna təmkinli yanaşan insanlardan biri idim, düşünürdüm ki, hissələrini cilovlaya bilmir, vaxt ilə böyük bir torpaq sahəsi alıb orada özünə biznes mərkəzi yaratmaq istəyi reallaşa bilmədiyi üçün çox əsəbidir və nəhayət, bu hikkələrə son qoyular. Lakin gördüyü kimi, o, Azərbaycana qarşı mənfəi keyfiyyətlərini, niyyətlərini dayandırmayacaq niyyətində deyil.

Beləliklə, görünür ki, bu adamın içindəki nifrətin həddi-hüdudu yoxdur. O, həmin əsər ilə bütün Azərbaycan xalqını təhqir edib. Erməniləri tamamilə fərqli bir keyfiyyətdə, biçimdə təqdim edir, azərbaycanlıları isə ermənilərin iddia etdiyi kimi vəhşi, adam öldürən obrazında göstərməyə çalışır.

Mənim bu məsələ ilə bağlı mövqeyim var və səlahiyyətim bununla kifayətlənir. Deputat kimi öz fikrimi parlamentdə bildirir, jurnalistlərin suallarına cavab verdikdə mövqeyimi deyirəm. Azərbaycanda xalqın əksəriyyəti Rüstəm İbrahimbəyovun titullarının geri alınmasına "hə" deyəcək düşüncədədir. İndi bunu hökumət etmir, bizim onun səlahiyyətinə qarışmaq fikrimiz də yoxdur".

Deputat Fazil Mustafa isə qeyd etdi ki, bir yazıcının titul və adlarının geri alınması doğru addım deyil: "Əslində bu cür müraciətlərin edilməsi özü bir qüsurdur. Yaxşı ki, bu müraciətlər nəzərə alınmadı. Çünki hansı formada olursa-olsun, yazarın, filosofun, alimin linç edilməsinə onlara qarşı təhlükəli bir tendensiya vardır. Buna qətiyyətli yol vermək olmaz. Rüstəm İbrahimbəyovun əsəri aydın fikirlər insanları tərəfindən zəif, azərbaycanlıları müəyyən dərəcədə aşağılayan bir əsər kimi qəbul edildi. Siyasi motivlə, düşüncə ilə bəraət qazandıran istəyən insanlar da oldu, onlar başladılar ki, bu bir kampaniyadır və sairə.

Şəxsən mən filmi izlədikdən sonra mövqeyimi bildirməyə çalışdım ki, burada heç bir kampaniya yoxdur. Açıqı, sizə deyim ki, orada problemin çözümünü, doğru niyyəti, azərbaycanlılara yönəlik, onların bu məsələyə yanaşmasının cəmiyyətə doğru çatdırılmasını görmədim. Ssenaridə azərbaycanlı obrazını heç də yaxşı yaratmamış, 2-3 epizod ilə ona zərbə vurmuşdu. O cümlədən, yaşlı adamın öldürülməsi, uşaqların belə bu psixologiyada yaşaması faktının dilə gətirilməsi hər halda əsərin uğursuz istiqamətdə və məqsədyönlü şəkildə olması fikrini verir.

Amma yazıcının əsərinə görə linç edilməsi yanlışdır. Bir yazıcının əsəri xoşumuza gəlməyə bilər, amma cəmiyyətdə xoşa gəlməyən əsəri nifrət obyektinə çevirməsinə sovet və ya qedimlərdə avtoritar dövrlərdən qalma bir yanaşmadır. Hesab edirəm ki, bu məsələdə bu cür davranış doğru deyil və yaxşı ki, hökumət tərəfindən hər hansı bir addımlar atılmadı".

□ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

Türkiyədə keçiriləcək növbədənə prezident və parlament seçkilərinə 20 gün qalır. Seçimlərə doğru hər keçən gün siyasi həyəcan artırmaqdadır. Qardaş ölkənin çox gərgin, amma maraqlı seçki kampaniyası yaşadığı göz önündədir. Azərbaycanda da Türkiyədəki seçkilər çox diqqətlə izlənilir.

Məlumat üçün bildirik ki, prezidentlik uğrunda 6 namizəd mübarizə aparır: hazırkı prezident, AKP lideri Rəcəb Tayyib Ərdəğan, Cümhuriyyət Xalq Partiyasının namizədi Məhərrəm İnce, İYİ Partiya başkanı Meral Akşener, HDP-nin keçmiş lideri Səlahəddin Dəmirtaş, Səadət Partiyasının başkanı Temel Karamollağlu və Vətən Partiyasının başkanı Doğu Perinçek. Parlament uğrunda iqtidarın ittifaqı "Cümhur", müxalifətininki isə "Millet" adlanır.

Bəs hazırda nəticələr prezidentlik uğrunda kimin, parlamentdə üstünlük qazanmaq üçün hansı ittifaqın xeyrinədir? Sualla Türkiyədə yaşayan azərbaycanlı politoloq Toğrul İsmayıl müraciət etdik.

Politoloq qardaş ölkədəki seçki proseslərində elə də ciddi bir dəyişikliklərin olmadığını söylədi: "Mübarizə davam edir. Burada əsas problem ondadır ki, bu, Türkiyədə prezident üsul-idarəsi ilə bağlı ilk seçkidir. Bu seçki ilk dəfə həm prezident, həm də parlamenti seçəcək. Rəqabət əvvəlcədən bəlli idi. Tərəflər mövqelərini bəlli ediblər, açıqlamalar da əvvəlcədən məlum idi. Hökumət dollarla bağlı durumu önəyə bilsə də, tam da durdurmuş vəziyyətdə deyil. Bundan başqa benzin və digər məhsulların qiymətləri yüksəlib. İqtidar hazırda bunu durdurmağa çalışır. Cəmiyyət də bilir ki, bunlar müvəqqəti şeylərdir. Ərdəğan populyar, səs faizi yüksək olan lider olsa da, hər kəsə məlumdur ki, uzun müddət hakimiyyətdə olmaq istənilən güclü lideri təkləndirir. Öncəliklə insanlar alışdıqları

Türkiyədəki kritik seçkilərə doğru son 20 gün - şanslar kimin xeyrinədir?

Toğrul İsmayıl: "İkinci tur ehtimalı çox yüksək görünür"

r üçün dəyişiklik tərəfdarı olurlar. Bundan önce olan referendumda prezidentlik üsul-idarəsinə keçməyə bəzi böyük şəhərlər - meqopolislər etiraz etmişdi. Bu problem hələ də qüvvədə qalır. Belə məsələlər iqtidarın xeyrinə deyil. Müxalifətə gəlincə, Meral Akşener acısından böyük gözləntilər var idi. Müxalifət düşərgəsində nələrinə ediləcəyi deyilirdi. Amma buna zaman yetərli olmadı. Seçkilər çox erkən zaman salındı. İyi Partiya tam olaraq təşkilatlanma bilmədi. Bildiyim qədərli ilə namizədlərin verilməsində də ciddi problemlər yaşa-

nıb. Bir çox insanlar siyahıdan kənar qalıblar. Bunun da nəticəsi məlumdur. Təsirsiz ötüşə bilməz. Partiyaların yerlərdə yoxlama aparmaq imkanları olmadı. Ona görə də namizədlər daha çox mərkəzin, yeni partiya liderlərinin rolu ilə müəyyən olundu. CHP-nin işi daha rahatdır. Çünki təşkilatlı qurumdur. Burada bir faktın şahidi olduq ki, üç fərqli ideologiyaya sahib partiyalar bir araya gəlməyə çalışdılar, CHP, İYİ və Səadət partiyaları. Ortaya ortaq lider qoya bilmədilər. Məncə, Ərdəğana qarşı bu, ən zəif məqamlardan biridir. Müxalifət

ikinci tura böyük ümid bəsləyir. İqtidar isə, ilk turda məsələni həll etməyə çalışır. Bu gün hakim partiyanın səsi digərlərindən çoxdur. Sadəcə, təkbaşına üstünlük əldə edə bilmir, qanunları bu şəkildə həyata keçirə biləcək kimi problemlərin ortaya çıxacağı realdır. Ərdəğanın özünün də təkbaşına səsi kifayət qədər çoxdur. Türkiyədə hazırda səs alma faizinə görə Ərdəğanla müqayisə olunacaq lider yoxdur. Uzun zamandır bu şəkildədir. Bu, bir lider üçün əslində çox ciddi göstəricidir. Avropada belə, bu yoxdur. Amma zamanla gerilə-

mələr olur. Eyni zamanda, Türkiyə kimi bir ölkəyə Qərbdən gələn təzyiqlərin təsiri olur. Seçim qabağı sakit mühit müşahidə olunsa da, əslində vəziyyət çox gərgindir".

Politoloq sorğuların nəticələrinin o qədər ciddi alınmamasını da qeyd etdi: "Bu göstəricilər daha çox siyasi məsələdir. Sorğuların necə, harada aparılmasını söyləmək gərəkdir. Bu baxımdan belə sorğuların nəticələrinə çox ümid etmək olmaz. Düzdür, bu nəticələr də çox önəmlidir. Bəzən olur ki, partiyaların özləri yaxud onlara yaxın qruplar da sorğu aparırlar. Hər kəs öz namizədini yüksək göstərməyə çalışır. Bir faktı əminliklə deyə bilərəm ki, seçkilər çox ağır keçəcək. Çünki rəqabət olduqca güclüdür. İkinci tur ehtimalı çox yüksək görünür. Amma bu yüz faiz olacaq anlamına gəlmir. İqtidar bu seçkilərdə ilk turdan keçməyi hədəfləyir. Bəzən Ərdəğanı bir çox şeylərdə suçlayırlar. Davranışlar bəzilərinin xoşuna gəlməyə bilər. Amma unutmamaq olmur ki, Ərdəğanın çox rahatlıqla daha əvvəlki sistemlə ikinci dəfə prezident seçilmək imkanları var idi. Lakin prezident üsul-idarəsi və digər məsələlər gündəmə gətirildi. Ərdəğan çox ciddi, siyasi təcrübəyə sahib liderdir. Meral Akşenerin də siyasi

təcrübəsi kifayət qədər yüksəkdir. Kamal Kılıçdaroğlu da belədir. HDP-nin səslerini də unutmamaq lazımdır. Bu partiya son illərdə ciddi açılım edib. 10%-lik barajı keçəcəyini düşünürəm. Belə məsələlər çox önəmlidir. Parlamente bunun necə təsir edəcəyi çox önəmlidir. Səadət Partiyası 10%-lik barajı keçə biləcəkmi, Məclisdə təmsil olunacaqmı və digər belə suallar var. Prezidentlik məsələsinə gəlincə, iqtidarın əlində bir sıra vasitələr var ki, bundan istifadə edərək, məsələni həll edə bilər. HDP-nin seçkilərin taleyini həll edəcəyi barədə deyilənlər mənim üçün də şübhəlidir. Bu partiya 10%-i keçərsə, güclü bazarlıq etmək imkanları olacaq. Amma düşünsək ki, CHP, İYİ və Səadət Partiyası bir aradadır və HDP bunlarla bazarlıq edir. Bəzi təklifləri ola bilər. Məsələn, hansı təklifləri edə bilər? Bu sualın cavabı əslində məlumdur. Qurulacaq yeni sistemdə mütləq yer istəyəcəklər. Nazir və digər vəzifələr istəyə bilərlər. Ən azından iki nazirlik istəyərlər. Bu məsələlər müsbət və mənfi yöndə təsirlərini göstərə bilər. Seçkilər birinci turdan ikiyə qalarsa, bu tur ilk turdan daha qarışıq və mürəkkəb bir seçki olacaq".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

TANAP layihəsinin işə düşəcəyi vaxt açıqlandı: nələr dəyişəcək?

Ekspert: "Türkiyədə qaz sahəsində Azərbaycan və Rusiya infrastrukturunu fərqli hədəflərə hesablanıb"

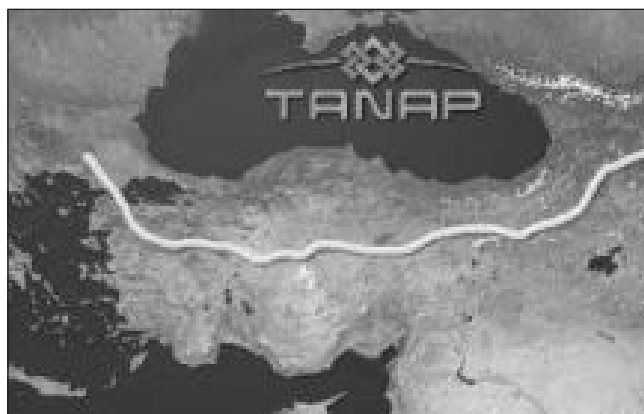
Azərbaycanın "Şahdəniz-2" qazını Avropaya nəql edəcək Cənub Qaz Dəhlizi körməsinin ikinci mühüm segmenti olan TANAP-ın açılış tarixi elan edildi - 12 iyun. Bu barədə Türkiyə prezident Rəcəb Tayyib Ərdəğan Bakıda keçirilən "Cənub Qaz Dəhlizi"nin açılış mərasiminin iştirakçılara döndərdiyi təbrik məktubunda deyib.

"TANAP tarixi bir layihədir və bizim əməkdaşlığımızın onun həyata keçirilməsində mühüm rol oynamışdır. İyunun 12-də TANAP layihəsinin açılış baş tutacaq" - deyərək Türkiyə liderinin təbrik məktubunda qeyd olunub. Artıq TANAP layihəsinin açılışına Gürcüstan və Bolqarıstanın rəhbər şəxsləri dəvət olunub. Ərdəğanla telefon danışıqlarında Gürcüstan prezidenti Marqvelaşvili bildirdi ki, ölkəsinin TANAP layihəsində iştirakı böyük əhəmiyyətə malikdir: "Çünki bu körmə Azərbaycan qazının Türkiyəyə, oradan isə Avropaya çatdırılmasına imkan verəcək və qitənin enerji təhlükəsizliyini təmin edəcək".

Bəs TANAP-ın açılışı, bütövlükdə Cənub Qaz Dəhlizi xüsusilə də Rusiya ilə planlaşdırılan və tez-tez TANAP-a rəqib kimi xa-

rakterizə olunan "Tük axını" layihələrinə hansı təsiri göstərəcək?

Qeyd edək ki, Almaniya dan sonra ikinci ən böyük təbii qaz bazarı olan Türkiyə bazarının 54%-i Rusiyanın "Qazprom" şirkətinə aiddir. Türkiyənin təbii qaza olan tələbatı isə 2014-cü ilin may ayından düşməyə başlayıb. Maraqlıdır ki, 2012-ci ildə "Botaş"ın verdiyi proqnozda bunun əksi qeyd olunurdu. Bildirilirdi ki, Türkiyənin təbii qaza tələbatı 2030-cu ildə iki dəfəyə yaxın artacaq. Lakin enerji təhlükəsizliyini təmin etmək, xarici ölkələrdən asılılığı azaltmaq, geosiyasi baxımdan bu ölkələr tərəfindən Ankaraya qarşı təbii qazdan alət kimi istifadə edilməsinin qarşısını almaq məqsədilə rəsmi Ankara enerji sektoruna müdaxilə edərək elektrik enerjisinin istehsalında yerli enerji mənbələ-

rindən (daşkömür, liqnit, bərpa olunan və alternativ enerji və s.) istifadə etməyi təşviq etdi. Nəticədə bu siyasət öz bəhrəsini gözləndiyindən də artıq verməyə başladı. Belə ki, 2015-ci ildə tələbatın 1.5%, 2016-cı ildə 4%, 2017-ci ildə isə 0.6% azalması müşahidə edildi. İndi də bəzi ekspertlər hesab edirlər ki, Türkiyə TANAP layihəsi ilə Rusiyanın bazaradakı hegemonluğunu azaldacaq.

"Yeni Müsavat"a danışan ekspert İlham Şaban bir sıra məqamlara toxundu. Onun sözlərinə görə, hələ müqavilə imzalanandan etibarən Türkiyə və Avropa mətbuatında TANAP və "Türk axını" layihələrinin rəqib olmasından danışılır: "Türkiyə bazarında əgər Rusiya qazının həcmələrinə baxsaq görürük ki, bu, 25 milyard kubdan, (mkm) 30 milyard kuba qədər artır. Son 5 ilin statistikası-

da da bunu görmək olar. Azərbaycan qazı isə 2021-ci ilin sonuna qədər öz həcmələrini Cənub Qaz Dəhlizi istifadəyə verildəndən sonra 2 dəfə artıracaq. Ancaq bu, rəqib və alternativ o zaman olardı ki, onun həcmələrini bazardan çıxarmaq hesabına yer tutasan. Yeni qarşıdakının həcmələrini özünə götürəsən. Qarşı tərəfin mövqeyini zəiflədəcəksənsə, bazara da rəqib kimi girecəksən. Türkiyənin son 10 ildə qaz bazarında istehlakı 10 milyard kubmetr artıb. Bundan sonra da get-gedə artacaq. Çünki inkişaf edən ölkələr və sənaye inkişaf etdikcə, enerjiyə olan tələbat da artır. Bu baxımdan qazdan əlavə onlar alternativ enerjini də artırır. Alternativ enerjiyə təkcə külək, günəş enerjisi hesabına deyil, atom energetikası hesabına da artırmaq iqtidarına gəliblər. Türkiyə 2023-ci ildə özünün ilk atom reaktorunu işə salmağı qarşısına məqsəd qoyub. Bununla belə onun qaz bazarındaki istehlakı da artacaq. Bu isə Azərbaycan qazı hesabına baş verəcək. Yeni Rusiyadan alınacaq qaz həcmələri demək olar ki, 30-31 milyard kubmetr həcmindədir. Ancaq Azərbaycan qazının hesabına onlar qaza olan tələbatlarını 2 dəfə artıracıqlar. Bu baxımdan Azərbaycan qazının Rusiya qazı ilə rəqabətə girişdiyini söyləmək nə qədər düzgündür? Azərbaycan qazı 12 milyard kub metr həcmdədir, Rusiya qazı isə 30-31 milyard kub metr. Bu, təxminən 2.5-2.6 dəfə Rusiya qaz həcmələrindən az miqdarda olacaq. Təbii ki, biz öz mövqeyimizi artırırıq. Ancaq bizim yaratdığımız infrastruktur, Rusiyanın mövcud infrastrukturundan fərqlidir. Bunlar fərqli hədəflərə hesab-

lanıb. İkinci bir tərəfdən də biz özümüzün infrastrukturumuzla 10 ildən sonrakı proseslərə baxsaq. Belə ki, hədəfimiz odur ki, ixracı 31 milyard kubmetrə çatdıracaq. Bunlar öz qazımız və ya tranzit güclər hesabına mümkündür. İkinci bir tərəfdən Rusiya da öz qazını Balkanlara, Cənubi Şərqi Avropa ölkələrinə verir. Rusiya bu qazı azaldacaq mı? Hesab etmirəm ki, bu, belə olsun. Çünki ümumilikdə 10 ildən sonra istehlak artacaq".

Ekspert bildirib ki, 10 il sonra Rusiya qazından asılı olan ölkələr öz istehlaklarını şaxələndirəcəklər: "İndiyə qədər Rusiyadan aldığımız qazın bir qismini alternativ mənbə hesabına ödəyəcəklər. O ölkələr yerlərində dayanımlar axır? Ona görə də real yanaşanda əslində onlar həm də həcmi saxlayacaqlar. Sadəcə olaraq buna, ölkələrin özlərinin təhlükəsizliklərinin artırılması və sabitliyi aspektindən yanaşmaq olar. Onlar bir neçə mənbədən enerji alırlar. Yalnız Rusiyadan stabil olaraq qaz alınsaydı, müqavilə bitəndən sonra bu ölkə daha ağır şərtlərlə yeni müqavilə imzalayardı. Türkiyə bazarında Rusiyanın yeri 50 faizdən çoxdur. Bu hal əslində normaldır. Burada təhlükəli heç nə yoxdur. Rusiyanın üç LNG terminalı var. Yeni 3 ölkədən idxal edir. Yeni Türkiyə üçün idxal məsələsində hansısa təhlükəni görmürəm. Onlar çox çəvik siyasət yürüdürlər və kifayət qədər sərt addımlar atırlar. Heç Avropa ölkələri istər Rusiya, istərsə də başqa ölkələrə onlar kimi danışıqlar apara bilmirlər".

□ **Əli Rais,**
"Yeni Müsavat"

Göyçayda son dərəcə acınacaqlı bir vəziyyət yaranıb. İki gün ərzində yağan yağışlardan sonra Göyçay çayında su artıb və əslində, çoxdandır gözlənilən, lakin müvafiq strukturların vaxtında əhəmiyyət vermədiyi fəlakət baş verib.

İyunun 2-də günorta saatlarında Göyçay rayonunun təxminən ortasından (rayon mərkəzinin bir hissəsi də çayın sahillərində yerləşir) keçən çayın üzərindəki körpünü su yuyub. Öncə piyada körpüsü uçub. Gecə saatlarında isə uzunluğu 74 metr olan, rayonda gediş-gəliş üçün yeganə avtomobil körpüsünün də 15 metr hissəsi uçub. Faktiki olaraq Göyçay rayonu hazırda ikiye bölünüb, rayon mərkəzinin 30-dan çox kəndlə əlaqəsi kəsilib. Həmçinin, çayın sahillərində yerləşən evlərə ciddi ziyan dəyib, bir neçə evi və həyətyanı sahəni su basıb. Çayın sahilində yerləşən ikimərtəbəli, 14 mənzilli bina da qəzalı vəziyyətə düşüb. Onlarla ailə təhlükə qarşındadır.

Məsələ ondadır ki, Göyçayda baş verən fəlakətin baskarı heç də sel deyil! Göyçay çayı daim gursulu olub, ötənlərdə indikidən iki dəfə artıq suyu ötürüb. Səbəb son 10 ildə bu çayın məcrasının talan edilməsidir. Belə ki, son 10-12 il ərzində sabiq neqliyyat naziri Ziya Məmmədovun 2 şirkətinin, Səlim Müslümovun 1, sabiq başçı Mübariz Ağayevin 1 və xüsusi ilə ATF adlı bir şirkətin çayın axarında çınqıl zavodu tikib, Göyçay çayının məcrasını 30 metr dərinləşdirmələridir. Təkcə ATF şirkətinin çayın məcrasını necə viran qoymasına tamaşa etmək bəs edər ki, bu şirkətlərin öz maddi maraqları üçün Göyçaya divan tutmaq məqsədi güddükləri qənaəti yaranmışdır.

Göyçay çayının məcrası 2000-ci illərin əvvəllərində 3-4 metr, bəzi yerlərdə 5-6 metr dərinliyində olub. Göyçay çayı üzərində ilk avtomobil körpüsü 1947-ci ildə tikilib. O körpü 2002-ci ilədək tab gətirib. Çünki dayaqlarını, istinad laylarını su yumayıb. Nəhayət, TIR-lar peyda olandan, ağır tonnajlı avtomobillər həmin demir konstruksiyalı körpünü qəzalı vəziyyətə saldıqdan sonra 2003-cü ildə ona paralel yeni körpü inşa edilib istifadəyə verildi. Mütəxəssislər deyir ki, yeni tikilmiş, yəni artıq uçmuş körpü o qədər də keyfiyyətsiz olmayıb. Sadəcə, 2002-2003-cü illər ərzində həmin körpü inşa edilərkən çayın dərinliyi o ərazidə 4-5 metr olub, körpü də məhz həmin dərinliyə uyğun tikilib. İstinad layları təbii olaraq bu ölçüdə qurulub.

2005-2018-ci illər ərzində isə Ziya Məmmədovun 2 (ZQAN), sabiq başçı Mübariz Ağayev 1, habelə Ziya Məmmədova bağlı olan Azad Muradov adlı iş adamının 1 (ATF şirkəti), daha sonra isə sabiq nazir Səlim Müslümovun da 1 şirkəti çayın məcrasında kor-təbii şəkildə çınqıl-beton zavodları inşa ediblər. Və çayın məcrasını körpü yaxınlığında kor-təbii şəkildə qazaraq çınqıl, qum, beton istehsal edib böyük pullar qazanıblar. Fərqi olmayıb ki, çayın məcrasını bu şəkildə məhv etmək olmaz. Nəhayət, çayın məcrasını bu "çınqıl mafiyası" 20-30 metrə qədər qazdıqda, təbii ki, 4-5 metr dərinliyə hesablanaraq tikilən körpünün dayaqları üzə çıxıb, sel sularına qurban getməli idi. Həmin şirkətlərin görməmişçesinə fəaliyyətinin qanuni formaya salınmaması, yəni çayın məcrasının çınqıl istehsalı üçün təbii şəraitin imkanları daxilində deyil, daha çox pul toplamaq məqsədi ilə talan edilməsi səbəbindən çayın dərinliyi körpü ətrafında 4-5 metrdən 20 metrədək artıb. Belə ki, 4-5 metrlik dərinliyə

Səlim Müslümov

Ziya Məmmədov

Mübariz Ağayev

Göyçayı viran qoyan "çınqıl mafiyası"

Rayonda körpünün uçmasının baskarları Ziya Məmmədov, Səlim Müslümov və... ATF şirkətidir; çayın məcrasının talan edilməsi rayonun ikiye bölünməsi, əhalinin azı 40 mininin çixılmaz duruma düşməsi ilə nəticələnib...

hesablanaraq tikilmiş körpünün dayaqlarını, torpaq yatağını təbii ki, selin yuyub dağıtması gözlənilən idi.

Əslində, Göyçay sakinləri bu problemi illər öncə görəblər və müraciət etmədikləri orqan qalmayıb. Hələ aylar öncə bu zavodların Göyçay çayının məcrasını talan etmələri və faktiki olaraq rayona fəlakət hazırlamaları ilə bağlı məhkəməyə, prokurorluğa müraciətlər edilib. Lakin indiyədək ciddi bir nəticə olmamışdı. Nəhayət, belə bir ağırlı fəsad ortaya çıxıb.

Bir neçə mafiozun qanunsuzluğunu səbəbindən 2 gündür rayonun 30-dan çox kəndində, habelə rayon mərkəzinə düşən hissədəki ərazidə yaşayan 40 mindən çox sakinin həyat rejimi pozulub. Hazırda meyvə-tərəvəz mövsümüdür, rayon mərkəzi, bazarlarla əlaqəsi kəsilən kəndlərin sakinləri məhsullarını daşıya bilmir. Xəstələnən, təcili yardıma ehtiyacı olan insanlar da "o tayda" Allahın ümidinə qalıblar. Məsələn, Göyçayın Qaraməryəm kəndində yaşayan bir sakin indi rayon mərkəzinə gəlmək istəsə, bundan ötrü Bərgüşad yolu ilə Ucar rayona getməli, oradan Göyçaya gəlməlidir. Bunun üçün isə 85 kilometr məsafə qət etməlidir, o qədər də geri qayıtmalıdır!

Ən acınacaqlısı odur ki, faktiki olaraq ikiye bölünmüş Göyçayda alternativ nəinki avtomobil, heç piyada körpüsü belə yoxdur! Ötən illərdə bu məsələ rayon ziyalları tərəfindən dəfələrlə qaldırılsa da, alternativ heç olmasa piyada körpüsünün tikilməsi müvafiq strukturların vəcinə də olmayıb.

Faktiki olaraq Göyçayda baş verən fəlakətin səbəbkarları adları yuxarıda qeyd edilən "çınqıl mafiyası"dır. Onlar dövlətə və Göyçay sakinlərinə 100 milyonlarla manat ziyan vurublar. Əlbəttə ki, göyçaylılar bu hərəkətlərin cəzasız qalmasına inanırlar.

Rayon sakinləri deyir ki, həmin çınqıl-beton, qum istehsal edən şirkətlərin çayın məcrasında işləri müəyyən limit çərçivəsində tənzimlənməyə, kortəbii fəaliyyətə son qoyulmasa rayon daha böyük fəlakətlər yaşayacaq, Göyçay ərazisinin bir hissəsi tamamilə məhv olacaq.

□ T.ƏHMƏDLİ
Musavat.com

Quttereş Məmmədیارova nə deyib?

Elşad PAŞASOY
epashasoy@yahoo.com

İndi də Qarabağ erməniləri "inqilab" oyununa başlayıblar. Ermənistandakı bir aylıq küçə etirazlarından sonra hakimiyyət başına gələn Paşinyan hökuməti "xalqın dəstəyi"ni aldığı əsas götürüb xaricdən maliyyə dəstəyi almağı hədəfləyib. ABŞ 150 milyon söz verib, Avropa İttifaqı da "Metsamor" AES-in təmirinə milyonlar ayırmağa meyillidir...

Görünür, işğal altındakı Dağlıq Qarabağdakı separatçı rejim də eyni ssenarini oynamaqla ağır durumdan xilas olacağını zənn edir. Bunu həm də beynəlxalq aləmdə "tanınmağın" yolu kimi düşünürlər. Regional layihələrdən kənar qalmış Ermənistanın varlığını dünya son aylarda xatırladı, küçə aksiyalarında. İndi də Qarabağ separatçıları bu yolla öz varlıqlarını nümayiş etdirəcəklərini düşünürlər. Hətta bu durumda "demokratiya" ab-havasını yaratmağa da çalışırlar.

Bundan əvvəl qondarma rejim "parlament" adlanan qurumun iclasında da oyuncaq qurumun rəhbərliyinə qarşı üsyançı çıxışlar olmuşdu. Beynəlxalq aləmə mesaj verirlər ki, "baxın, bizdə demokratiya var, hətta orada "ötənlik büdcənin icrası ilə bağlı" açıq müzakirələrin keçirilməsi uğrunda mübarizə aparılır, üstəlik, "Hərəkət-88" və "Dirçəliş" fraksiyaları da mövcuddur".

Kiməsə deməsin ki, onsuz da işğal altındadır, bizə aidiyyəti yoxdur. Bütün bunlar Azərbaycan ərazilərində baş verir. Düzdür, ərazi bizim nəzarətimizdə deyil. Amma nəzarətimizdə olmayan hadisələrə məhəl qoymamağımız da yanlışdır. Şüurlu orda baş verənlərin bizə dəxli olmadığı qənaətini aşırırlar. Məsələn, Dağlıq Qarabağdakı separatçı rejimin "sərhəd xidməti" xəbər yayıb ki, "İran-Artsax" (!!!) sərhədini qanunsuz keçmək istəyən İran vətəndaşı saxlanılıb. Bütün bu xəbərlərdə bir məqsəd var: Dağlıq Qarabağın "müstəqilliyi"ne nail olmaq. Guya bunların sərhədi də varmış, hətta onlar İrandan sərhədi qanunsuz keçmək istəyənləri də zərərsizləşdirə bilərlər. Cinayətkar, qanunsuz rejim, terrorçu dəstələr "qanunsuz sərhəd keçən"dən danışırlar.

Rəsmi Bakı Qarabağda baş verənlərlə bağlı sərt mövqeyə nümayiş etdirməlidir. İmkan vermək olmaz ki, separatçılar addım-addım özləri barədə müsbət rəy aşılasınlar. Əks halda, ABŞ Konqresinin Qarabağ ermənilərinə hansısa "sosial layihə" adı altında maliyyə ayırsa, o halda verəcəyimiz reaksiyanın mənası qalmayacaq. Necə ki, indiyədək ABŞ hökuməti Qarabağ ermənilərinə milyonlarla dollarlıq yardım göndərib. Qarabağdakı işğalçı orduya gecəgörmə cihazı yollayan ABŞ bir gün "sərhədi qorumaq" üçün də müasir avadanlıqlar yollaya bilər...

Bu günlərdə Azərbaycan XİN başçısı Elmar Məmmədیارovun Nyu-York səfəri çərçivəsində BMT-nin Baş katibi Antonio Quttereşlə görüşüb. Əslində çoxdan gözlədiyimiz görüşdür. BMT Təhlükəsizlik Şurasının qəbul etdiyi 4 qətnamənin nəhayət, icrası üçün konkret addımlar atılmasını Azərbaycan ısrarla tələb etməlidir. Rəsmi məlumatda deyilir ki, cənab Məmmədیارov BMT Təhlükəsizlik Şurasının müvafiq qətnamələrini Quttereşə xatırladı. Ancaq bununla iş bitməməlidir. Məsələ çox uzandı. O qədər uzandı ki, Qarabağdakı separatçı rejim 26-cı dəfə uşaqlar gününü qeyd etdiklərini fəxrle bəyan etdilər. 26-cı dəfə!

Ermənilər məqsədli şəkildə Azərbaycan ordusunun Naxçıvan istiqamətində yüksəklikləri ələ keçirdiyi barədə xəbərləri tirajlayırlar. Hərbi mənbələr bildirir ki, bu ərazilər vaxtilə ermənilərin ələ keçirdiyi yerlərdir və əsgərlərimiz sadəcə yaşayış məntəqələrimizə təhlükənin qarşısını almaq üçün həmin postlarda möhkəmlənib. İşğalçı bu kimi xəbərlərlə beynəlxalq səviyyədə dəstək almağa çalışır. Təkcə maliyyə dəstəyi yox, həm də işğalçılıq siyasətini unudub, Azərbaycana beynəlxalq səviyyədə basqıların artırılmasına çalışır.

Odur ki, səlahiyyətli qurumlar düşmənin yeni təxribatlarına cavab verməyi gözləməkdənsə, konkret hədəf uğrunda daim fəaliyyətdə olmalıdır. Məsələn, deputat Fazil Mustafaya təklif edib ki, Ermənistan sabiq prezidenti Serj Sərkisyan Xocalı soyqırımını və digər cinayətlərdə iştirakına görə beynəlxalq axtarısa verilsin. Hüquqşünas Əliməmməd Nuriyev də deyib ki, Xocalı qatili beynəlxalq axtarısa vermək mümkündür, prezident olmadığı üçün onun beynəlxalq immuniteti aradan qalxıb, deyə. Elə isə nəyi gözləyirik?

Ermənilər Talışa yol çəkməyə hazırlanırlar. Ön cəbhədə, Azərbaycan əsgərinin ovcunun içindəki kəndə. Fakt budur ki, 2016-cı ilin apreli dərs olmayıb.

Görəsən, Quttereş Məmmədیارova nə deyib? BMT-nin qətnamələri nə vaxtsa icra olunacaq?!?

Azərbaycanın Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş ərazisində - Dağlıq Qarabağda, Xankəndidə iyunun 2-də yerli xüsusi xidmət orqanlarının xüsusi təyinatlıları tərəfindən iki nəfərin xüsusi qəddarlıqla döyülməsi spontan kütləvi aksiyalara səbəb olub. Virtualaz.org erməni KİV-lərinə istinadən xəbər verir ki, xüsusi təyinatlıların qrupu iki nəfər arasında davaya qarışıb və onları bərk döyüb. Döyümlər xəstəxanaya yerləşdirilib.

Bundan qəzəblənən ermənilər Xankəndi avtovağzalının yaxınlığındakı meydana toplaşaraq "milli təhlükəsizlik xidmətinin" xüsusi təyinatlılarının cəzalandırılmasını, bu xidmətin ümumiyyətlə ləğv edilməsini tələb ediblər. Toplaşanlar yolu bağlayıblar və saatlarla neqliyyatın hərəkətini dayandırdılar. Bildirilir ki, Dağlıq Qarabağın "milli təhlükəsizlik xidməti"nin xüsusi təyinatlıları özbaşınalıqla, reketlə məşğuldur, qondarma rejimin cəza aparatı kimi fəaliyyət göstərir.

Vəziyyətin gərginləşdiyini görərək etirazçıların qarşısına qondarma "DQR hökumətinin" yüksək vəzifəli nümayəndələri çıxıblar. Onlar etirazçıları əmin etməyə çalışıblar ki, "prezident" Bako Saakyan günahkarları cəzalandıracaq. Lakin toplaşanlar dağılımayıblar və yolu açmayıblar. Nəhayət, bir neçə saat sonra etirazçıların 9 nəfərdən ibarət nümayəndələrini Saakyan qəbul edib. Onlara hadisənin araşdırılacağı və günahkarların cəzalandırılacağı sözü verilib. Bundan sonra etirazçıları dağılışıblar və hakimiyyətə bir gün vaxt veriblər.

Erməni ekspert Tigran Karapetyan Facebook-da yazıb ki, Qarabağdakı "hakimiyyətin" başçısı Bako Saakyan Ermənistanında Serj Sərkisyanın aqibətini yaşaya bilər. Çünki Dağlıq Qarabağda da rejim hər cür qanun-

Azərbaycan üçün daha bir fürsət

Ermənistandan sonra işğal altındakı Dağlıq Qarabağda da inqilab başladı

suzluqlarla məşğuldur. Lakin amerikalı ekspert Coşua Kuçera da Dağlıq Qarabağda baş verənləri şərh edib. Onun sözlərinə görə, insanları Ermənistanında baş verənlərdən ruhlanıblar və Nikol Paşinyanın taktikası ilə hərəkət edirlər - mərkəzi yolları, küçələri bağlayırlar. "Etirazlar

"Soros" fondu ilə bağlı olan

bütün Qafqazı bürüyəcək" - Kuçera özünün twitter bloqunda yazıb.

Dağlıq Qarabağda müşahidə olunan hadisələr və yaranmış vəziyyətdən Azərbaycanın istifadə edib-etməməsi ilə bağlı politoloq Qabil Hüseynli "Yeni Müsavat"a şərhində bildirdi ki, orada da vəziyyətin qarşılaşacağı gözlənilən idi: "Bundan əvvəl bir neçə dəfə Bako Saakyan bir neçə təşkilat xəbərdarlıq etmişdi ki, vəziyyət arzuolunan istiqamətə getmir, "kadr dəyişiklikləri" həyata keçirilməlidir. Bildirilmişdi ki, Serj Sərkisyanın Dağlıq Qarabağdakı adamlarına qarşı təmizləmə əməliyyatları aparılmasa, onlar Xankəndidə kütləvi aksiyalar başlanacaq. Sözsüz ki, bu, ele-belə məsələ deyil və arxa-

sında daha geniş planlar dayanır. Dağlıq Qarabağda başlanan etiraz aksiyaları İrəvanla, yeni hakimiyyətə gələn Nikol Paşinyanla qırıqlmaz surətdə bağlıdır. Paşinyan Bako Saakyanı Dağlıq Qarabağda yaşayan protest elektoratının əli ilə hakimiyyətdən kənarlaşdırmaq istəyir. Yeni plan İrəvanda hazırlanıb və işə salınmaqdadır. Bu plan qondarma "DQR"də "hakimiyyət" dəyişikliyinə gətirib çıxarmalıdır. Ona görə də iki gündür başlanan hadisələr miqyasca böyüyəcək və zənnimcə, "hakimiyyət" dəyişikliyi ilə nəticələnməkdir. Çünki başqa variant yoxdur, Serj Sərkisyanın liderlik etdiyi Qarabağ klani

Azərbaycanın Dağlıq Qarabağda yaranmış gərginlikdən fürsət olaraq istifadə edib hərbi əməliyyatlara başlamasının vacib olub-olmadığına gəlincə, politoloq qeyd etdi ki, bu tamamilə qanuni və məntiqli olardı: "Çünki Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın ərazisidir. 1992-1993-cü illərdə Azərbaycanda hakimiyyət dəyişiklikləri proseslərində siyasi gərginliklər yaşananda Ermənistan firsətdən istifadə edib Azərbaycanın rayonlarını işğal etdi. Azərbaycan Ermənistanında bu ilin aprelinə qədər yaşayan hakimiyyət böhranı, siyasi gərginliklərdən fürsət olaraq istifadə etmədi. İndi Azərbaycanın ərazisi

olan Dağlıq Qarabağda siyasi gərginliklər başlayıb və Azərbaycanın tam haqqı çatır ki, öz ərazilərində suverenliyini bərpa etmək və nizam-intizam yaratmaq üçün addımlar atsın. Biz bu ilin aprelinə ələ düşən fürsətdən yararlanmaqda heç olmasa indi öz ərazilərində antiterror, antiseparatizm əməliyyatlarına başlaya bilərik. Buna görə heç kimin Azərbaycana etiraz etmək haqqı da yoxdur. Çünki Azərbaycan bu addımı atsa BMT nizamnaməsinə uyğun olacaq. Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində prosesləri öz nəzarəti altına almağa tam hüquqi var".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

75 yaşlı qadının su çənini oğurladılar

Bakı şəhəri sakini, 75 yaşlı Könül Sultanova redaksiyamıza gələrək şikayətlənib. Yaşlı qadının iddiasına görə, 500 manat dəyərində olan su çəni 72 sayılı MİS rəisi Nahid Balayev tərəfindən oğurlanıb:

"Mən Binəqədi rayonu 8-ci mikrorayon, Azadlıq prospekti ev 26, mənzil 35-də yaşayıram. Mənzilim 9-cu mərtəbədə yerləşir. Bir müddət əvvəl mənə xəbərdarlıq edilmədən, işdə olduğum vaxt 72 sayılı MİS-in rəisi Nahid Balayev yaşadığım mənzilin damından su çənini götürüb, qonşuma satmışdı. Qeyd edirəm ki, su çəni 6 list 5-lik dəmirdən düzəldilib. Dəyəri isə 500 manatdır.

Məsələ ilə bağlı bir neçə aidiyyəti quruma müraciət etmişəm, lakin heç bir nəticəsi yoxdur.

Bu haqda polis bölməsinə də müraciət etmişəm. Bölmədən yazılı surətdə bildirildi ki, mənim ərizəmdə göstərilən xüsusatların cinayət xarakterli və inzibati xəta tərkibli olmadığı müəyyən edilib. Bunun üçün də mülkü qaydada məhkəməyə müraciət etmək tövsiyə olunub.

Su çənimin olmaması məni çox çətin vəziyyətə salıb. Yaşlı insanam, su olmayanda 9-cu mərtəbəyə su daşımaq imkanım yoxdur. Aidiyyəti qurumlardan xahiş edirəm, mənə məxsus su çənin geri qaytarılmasına və mənə dəymiş zərərin ödənilməsinin təmin edilməsinə köməklik göstərsin".

Qarşı tərəfin də mövqeyini dərc etməyə hazırıq.

□ **Xalidə Gəray,**
"Yeni Müsavat"

İcra başçısı yola salındı, sahibkara qarşı cinayəti isə davam edir

Sahibkar və işçilər ədalətin bərpa olunacağı günü ümidlə gözləyirlər...

Ramiz Yediyarov Gədəbəyin icra başçısı vəzifəsindən çıxarılsa da, onun sahibkar Fəxrəddin Bağirova qarşı qanunsuzluqları davam etməkdədir. 6 ay əvvəl sahibkarın obyektinin qarşısına 1 maşın daş tökdürən, bu gün artıq sabiqə çevrilən başçı ticarət məkanının qapı-pəncərəsini, darvazasını hördürüb.

Ötən müddət ərzində obyektin işi iflic olub, sahibkar Fəxrəddin Bağirov Bakıya gələrək rəsmi qurumlardan dəstək ümidi ilə ayları, günləri saymaqda idi. 10-a yaxın işçi də Gədəbəydə avara-sərgərdan gəzib-dolanır, sahibkarın Bakıdan geri qayıdacağı, iş yerlərinin qapı-pəncərələrinin, darvazalarının açılacağı günü gözləyirdilər və bu gün də vəziyyət dəyişməyib. Bununla belə, işçilər də, sahibkar da nəhayət ki, obyektin blokadan çıxacağı günü ümidlə gözləyirlər. Sahibkar Fəxrəddin Bağirov "Yeni Müsavat"a deyib ki, icra başçısı işdən

çıxarıldıqdan sonra ölkə rəhbərliyinə məktub yazıb.

Məktubda prezidentin Ramiz Yediyarov haqda verdiyi ədalətli qərarın rayon əhalisinin, xüsusən Yediyarov və ətrafı tərəfindən hüquqları pozulmuş iş adamlarının böyük sevincinə səbəb olduğunu bildirib: "Ölkə başçısına öz adından, ailəm və yaxınlarım adından dərin minnətdarlığımı bildirmişəm. Ümid edirəm

ki, Yediyarovun və ona cinayət ortaq olmuş şəxslərin haqqında hüquqi tədbir də görülməkdir. İnanıram ki, ölkənin Konstitutsiya və qanunlarını kobudcasına pozan, ölkə rəhbərliyinin tövsiyyə və tapşırıqlarına məhəl qoymayan bu insanlar tezliklə qanun qarşısında cavab verəcəklər. Mən, ailəm və yaxınlarım bundan sonra da prezidentin siyasi xəttini müdafiə etməkdə qərarlıyıq".

Sahibkar Fəxrəddin Bağirov deyib ki, 6 aydır işsizdir, çıxılmaz durumdadır: "İşçilər obyekt Ramiz Yediyarovun qanunsuz göstərişi ilə blokada salınandan sonra işsiz qalıblar. Ara-sıra telefonla danışırdım, o gün rayona getdim. Onlar da obyektin qapılarının açılacağı günü gözləyirlər. Ümid edirik ki, Ramiz Yediyarovun bizə qarşı qanunsuzluqlarına hüquqi qiymət verilməkdir. Böyük ziyan çəkmişik, dövlətə vergi ödəyə bilməmişik. İşçilərimin ailələri ağır maddi çətinliklərə düşər olublar. Bütün bunlar Ramiz Yediyarovun ona etibar olunan vəzifədən sui-istifadə etməsi, dövlətin gücündən sahibkarlara qarşı istifadəsi üzündən baş verir. Biz dövlətimizin güclü, məmurlarımızın ədalətli və prezidentə sadıq olmalarını istəyirik. Ramiz Yediyarov kimi sui-istifadəyə yol verən, narazılıq yaradan memurların cəzasız qalmamalarını xahiş edirik".

"Yeni Müsavat"ın 23 noyabr 2017-ci il tarixli sayında "Gədəbəyin icra başçısı "Müsbəti-Fəxrəddin"i yenidən yazır ..." sərəhəvli reportajda bu haqda geniş söhbət açmışdıq. Hazırda vəziyyət dəyişməyib. Sahibkar ötən müddətdə prezident, ali baş komandan İlham Əliyevə, birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevaya, baş nazir Novruz Məmmədova, baş prokuror Zakir Qaralova, Dövlət Təhlükəsizlik Xidmətinin rəisi Mədət Quliyevə, daxili işlər naziri Ramil Usubova məktublar yazıb, qanunsuzluqların edən başçının cəzalandırılmasını xahiş etmişdi.

□ **E.MƏMMƏDLİYEV,**
"Yeni Müsavat"

"Baxış bucağı"

•• tən ay Milli Məclisin deputatı Elmira Axundova prezident sərəncamı ilə "Xalq yazıçısı" fəxri adına layiq görüldü. Amma xanım deputatla bağlı sərəncam birmənalı qarşılınmadı. Odu ki, Elmira Axundova ilə görüşüb, həm bununla bağlı bərsində səslənən tənqidi fikirlərə münasibət öyrənmək, həm də yubileyindən, bundan sonrakı planlarından danışmaq istədik.

- Elmira xanım, Xalq yazıçısı adını almağınız sosial şəbəkələrdə geniş müzakirələrə səbəb oldu. Sizinlə bağlı tənqidi fikirlərə münasibətiniz necədir?

- Mən sosial şəbəkələri izləmirəm və mənə qarşı ədalətsiz kampaniya apardıqlarına görə onlara hörmət də eləmirəm. Bu da sosial şəbəkələrə cavabım. Qoy indi təzədən hücum başlasın! Bir çox hallarda nakam insanlar, özünü, iddialarını reallaşdırma bilməyənlər, cəmiyyətdə yer tutmağı bacarmayan insanlar sosial şəbəkələrdə öz nifrətini cəmiyyətə, deputatlara, dövlət məmurlarına yönəldirlər, ümumiyyətlə, tanınmış insanlara qarşı çox çirkin kampaniya aparırlar. Təkcə mənə qarşı yox, mən kiməm ki? Amma məsələ, Anar müəllim kimi insanlara qarşı. Anar müəllim Azərbaycan ədəbiyyatının canlı klassikidir. Azərbaycan ədəbiyyatını Anar kimi insanlarla tanıyırlar. Ona qarşı ucuz şou yaratmaq, belə iddialar söyləmək ədalətsizlikdir. Sosial şəbəkələrdə insanların təhqir olunur. Bəziləri təhqirle tənqidin fərqi anlamır və həm bizə, həm cəmiyyətimizə, həm dövlət simvollarına, dövlət atributlarına qarşı hörmətsizlik edirlər. Mən xalq yazıçısı adını özüm-özümə verməmişəm ki. Mənə bu adı cənab prezident verib - dövlət başçısı, dövlətin rəmzi olan bir insan. Belə pis sözlər yazmaq ona qarşı da hörmətsizlikdir. Ya da prezident seçkiləri ərəfəsində bizim prezidentimiz haqqında nələr yazmadılar. Elə şeyləri oxuyanda adam özü də utanır. Yaxud Hadi müəllim (Hadi Rəcəbli ni nəzərdə tutur - E.P.) hər zaman bu xalqın qeydine qalır, insanların durumunun yaxşılaşdırılması üçün çalışır. Amma onu təhqir edirlər. Axı, insan necə belə şeyləri yazsa bilər? Ona görə də sosial şəbəkələrdə mənə qarşı edilən hücumlar, ədalətsizliklər mənə elə də narahat etmir. Mən onları oxumuram. Ona görə də sosial şəbəkələrdə yoxam. Mən öz əsəblərimi qoruyuram.

- Bir çoxları bu fikirdədir ki, bu adı haqq etməmişiniz. Sizinçün də sürpriz oldu, yoxsa gözləyirdiniz?

- Sürpriz oldu, amma hesab edirəm ki, Azərbaycan ədəbiyyatının qarşısında da mənim çox böyük xidmətlərim olub. Akademik İsa Həbibbəyli demişkən, mən Azərbaycan ədəbiyyatında tam yeni bir janr yaratmışam. Hər bir yazıçıya onun təzə sözüne görə qiymət verilir. Mən Azərbaycan ədəbiyyatında yeni janr yaratmışam. Dövlət mükafatı təqdim edəndə də İsa Həbibbəyli bu sözləri yazıb ki, Elmira Axundova Azərbaycan ədəbiyyatında tam yeni janr yaradıcısıdır: sənədli, tarixi, amma sənədli bioqrafik roman, tədqiqat. Elmi-

"Son hadisələr məni sarsıtdı"

Elmira Axundova: "Mən sevilən yazıçıyam, yazılarım oxunur; Xalq yazıçısı ona deyərəm ki, ancaq bədii əsər yaratmasın"

"İlk azərbaycanlı jurnalistəm ki, Moskva mətbuatında Zori Balayarı terrorçu adlandırmışam"

ra xanımdan qabaq Əzizə Cəfərzadə, başqaları var idi, tarixi romanları çox yazmışdılar. Amma tarixi romanı sırf sənədli formada, bunu Elmira Axundova yaradıb. Təkcə Heydər Əliyev haqqında roman deyil ki. Mən artıq 4-5 roman yaratmışam. (Bu yerə tənqidçilərin fikirlərinə cavab olaraq yazdığım kitabların fotolarını da sübut kimi təqdim edir - E.P.) "Naşirin qətli" ilk siyasi detektiv, ən yeni tariximizdir. Siyasi janrdır, amma sənədli formada idi. Məndən sonra Çingiz Abdullayev "Qanın üç rəngi"ni bu janrdə yazdı. "Şüşə saray" üç dildə, "Naşirin qətli" on dildə çixıb. O da siyasi detektiv janrdə yazılan romandır. Mən çoxlu roman yazmışam, birinci deyil. Roman-tədqiqat təzə janr oldu. Roman-görə, mənə elə gəlir ki, mən bu ada layiqəm. Mənim kitablarım oxunur, sevilir. Yazıları internetə qoyanda ən azı 15-20 min izləyicisi olur. Ona görə də elə bilirəm ki, mən sevilən bir yazıçıyam, mənim yazıları oxunur.

- Belə çıxır ki, sizi dövlət baş-

çısı da oxuyur?

- Cənab prezidentə təşəkkür edirəm ki, məni dəyərləndirir. O mənim bütün kitablarımı oxuyur. Məsələn, son bir ildə on dildə mənim kitablarım çixıb. Mən həmişə o kitabları prezidentə göndərirəm, bilir, görür mənim yaradıcılığımı. Maraqlı məqaləm, bədii portret çixanda da ona göndərirəm, istəyirəm ki, baxsın, oxusun. Ona görə mənə çox xoşdur ki, prezident mənə dəyər verib. Mənə deyirlər ki, prezident deyib ona halaldır, belə epopeyalar yaradıb. Bu adı verib və mən də bu etimadı doğrultmağa çalışacağam. Təki can sağlığı olsun. Mən ilk azərbaycanlı jurnalistəm ki, Moskva mətbuatında Zori Balayarı terrorçu adlandırmışam. İlk jurnalistəm ki, faktlarla Rusiya mediasına bu barədə müraciət etdim. Bu, Moskvada bomba kimi partlamışdı. Mənim məqaləmdən sonra İnterpolda axtarış getdi və Zori Balayarı xaricdə bir neçə sutka saxladılar. Hətta Balayarı böyük bir məqalə ilə mənə cavab verdi. Mən birinci

adamam ki, Azərbaycan ədəbiyyatında sənədli roman yazdım. Birincilər sırasında oldum ki, Heydər Əliyevlə bağlı müsahibələr verdim. Düzdür, Elmira Əmrahızı "Ulduz" jurnalında məndən qabaq müsahibələr verdi. Amma mən Moskvada onun haqqında yazan birinci şəxs oldum. Mən ilk dəfə "KQB"-nin Əjdər Xanbabayevin ölümündə əli olduğunu yazdım və Heydər Əliyev özü bunu tarixi məqalə adlandırdı. Mənim uğurlarım çox olub və buna görə fəxr edirəm. Mən uzun illər ermənilərlə xarici mətbuatda vuruşmuşam, bir dəfə də olsun onlara uduzmuşam.

- Elmira xanım, maraqlıdır, 65 yaş sizinçün...

- (gülərək "düzəliş" edir) 35...

- Deyəsən, sizin yaşla bağlı kompleksiniz var.

- Yox. Amma bir az pessimizm var ki, zaman çox tez keçir, vaxt daralır, vaxta qənaət etməliyəm, daha çox işlər görməliyəm. Bu, o demək deyil ki, qocalıram, ya geri gedirəm. Narahatlığım ondadır ki, mənim vaxtım az qalıb.

- Xalq yazıçısı adını alandan sonra yaqın bədii yaradıcılığa daha çox vaxt ayracaqsınız, eləmi?

- Mənim 15-ə yaxın kitabımdan 10-u bədii əsərdir. Xalq yazıçısı ona deyərəm ki, ancaq bədii əsər yaratmasın. Məncə, sənədli roman yazmaq bədii əsər yazmaqdan qat-qat çətindir. Çünki bədii əsər yazmaq üçün otursan, səmaya baxırsan, ilhamın gəlir, yazırsan. Ancaq sənədli roman yazmaq üçün sən gərək 10 il zəhmət çəkəsən, arxivlərə ayaq basasan, insanlarla danışasan. Ona görə də bu, çox çətin sahədir.

- Bir vaxtlar üzgüçülüklə məşğul olurdunuz. Bu məşğuliyət "35 yaşda" da davam edir?

- Az. Çünki zamanım çatmır. Mən axır vaxtlar çox yorulmuşam. Evdəki problemlər, nəvəm dünyaya gəldi, həyat yoldaşım xəstələndi, sonra rəhmət-

tə getdi. Son hadisələr məni sarsıtdı. Sarsıtdı və mən idmandan uzaqlaşdım. Həm də bir az tənbelləşdim. Amma indi görürəm ki, mən idman etməsəm, üzümə, gözümə, öləcəyəm. Çünki onurğa sistemində ciddi problemlər var və mən mütləq idman etməliyəm. Mən sizin qəzet vasitəsilə hamıya demək istəyirəm ki, özünüzü idmanla qətiyyənlə yormayın! Mən bir çoxlarınızı tanıyıram ki, idmanda özlərini gücə saldılar və sonradan sindilər. Ya ayaqları sindi, ya onurğa sisteminə problem yarandı. Elə mən oğlumu nümunə olaraq götürürəm, o, ekstremal idman növlərini çox xoşlayır, skuter sürürdü və s. İndi onurğa yırtığı əmələ gəlib, ağrıları başlayıb. Ona görə

üləmə olub, Hacı Turab. Hacı Zeynalabdin Tağıyev vəsiyyətinə əsasən, onun ayaqları altında dəfn edilib. Və mənim sadə, zəhmətkeş ailəm, Masallı ailəsi. Düzdür, onlar Şamaxıdan gəliblər, amma Masallıda məskunlaşdılar. Ailələrimizin arasında çox maraqlı oxşarlar, böyük fərqlər var. Bu, tarixi, ailə xronikası olacaq. İki ailənin təmsalında bizim Azərbaycan, Rusiya, SSRİ-nin tarixini yaratmaq istəyirəm. İndi artıq bədii sənədli roman üzərində işləyirəm. Bu roman isə Zərifə və Heydər Əliyevlər: bir sevginin tarixçəsi olacaq. Zərifə xanıma böyük alim, həkim kimi, Heydər Əliyev böyük ictimai xadim kimi hamı tanıyır. Amma onların insani keyfiyyətlərini, insani hisslərini

qələmə alacağam. Bu insanlar sevməyi necə bacarıblar, nə dərəcədə bir-birini seviblər, bu sevgi özünü nədə biruzə verib... Və bu sevgi Zərifə xanıma, həm də Heydər Əliyevin ölümündən sonra necə davam edir? Ölümə qalib gələn bu sevgi haqqında yazmaq istəyirəm.

- Səhv etməməyə, siz Heydər Əliyevin arxivinə daxil olan yeganə jurnalistsiniz...

- Bəli. Tale elə gətirib ki, Heydər Əliyev Zərifə xanımdan bir gün də ayrılmayıb. Sağlığında hara gedirdisə, Zərifə xanıma da özü ilə aparırdı. Zərifə xanım hətta rayonlarda da onu müşayiət edirdi, çox maraqlı idi. Mən bu kitab üzərində də işləyirəm. İstəyirəm bu insanları bilmədiyiniz rakurslardan göstərim.

- Azərbaycanın keçmiş və ya müasir tarixində bəhs edən film ssenarisi yazmaq barədə düşünmüsünüzmü?

- Ramiz Fətəliyevlə bir ssenari yazmışıq, Heydər Əliyevin gənclik illəri...Təəssüflər olsun ki, maliyyə dəstəyi olmadığı üçün üç ildir yarımqı qalıb. İnanıram ki, haçansa bu film çəkiləcək. Mən Vaqif Mustafayevlə də ssenari yazmışam. Nə isə başqa adamlarla bir yerdə ssenari yazanda alınmır, axırı pis olur. Ona görə də deyirəm ki, nə vaxtsa ssenari yazsam, tək yazacağam. Bu dəfə bizim çox maraqlı şəxsiyyətimiz haqqında yazmaq istəyirəm. Bəlkə də onun taleyini çəkdik. Bu şəxs Ramazan Xəlilovun qızı Nərgiz Xəlilovadır - Üzeyir Hacıbəyovun qohumu. 60-cı illərdə Əliş Ləmbəranski onun şərifinə Fəvvarələr meydanında "Nərgiz" kafesini açmışdı. Bu qız çox məşhur gözəllik ifadəsi idi, amma çox faciəvi taleyi olmuşdu. Aristokrat həyat sürən bu qız başqasının günahına görə Lefortovoda 2 il, burda da 4 il həbsdə yatdı. Bu xanım sovet rejiminin qurbanı idi. Məndən xahiş ediblər ki, bu qadın haqqında bir ssenari yazım...

□ Elşad PAŞASOY,
Foto: "YM"

Komik dövlətlər

Zamin Hacı
zaminhaci@gmail.com

“Hər ağlar gözlüyə aşıq deməzlər”

(Azərbaycan ata sözü)

Hazırda bütün dünyada qəribə ictimai-siyasi proseslər getməkdədir. Ermənistanda təzə qoyulan baş nazir öz oğlunu cəbhə bölgəsinə əsgərliyə yollamışdır. Guya bununla böyük fədakarlıq etmişdir. Halbuki bizim ölkədə neçə baş nazirin şəxsən özü cəbhədə həlak olmuşdur, gəl gör, oğul-uşağı, nəvə-nəticəsi olsun. Elə son baş nazirimizin oğlu avtomatı təzə baş nazirin nəvəsinə ötürərək əlində qumbara bağlaması tankın altına atılmışdı.

Gürcüstanda keçən ilin dekabrında iki yeniyetməni Tiflisdə davada öldürüblər. Bunları öldürənlərlə bağlı cinayət işi açılıb, məhkəmə gedir, kimlərsə tutulub. Ancaq ölənlərdən birinin atası istintaqdan narazılıq edib küçəyə çıxmışdı. Camaat da dərhal tökülüşüb bu atanın dalıyca, şəhərdə yekə mitinq yaranıb. Nəticədə baş prokuror istefa vermişdir. Hətta indi camaat deyir, tək prokuror azdır, prezidentin istefasını istəyirik. Hər iki nəfərin ölümünə görə baş prokuror istefa versə, gerek bəzi dövlətlərdə baş prokuror kreslosuna vertalyotu qoysunlar. Bu nə dövlətçilikdir? Sabitliyi qorumaq lazımdır - lap 200 adam ölsün, əsas baş prokurorun can sağlığıdır. Sözcüsi, bu vertalyot məsələsinin yaxşı lətifəsi var, bura yazım, bilməyənlər də oxusun, bu əziz ayda savab qazanaq. Demək, Həsən adında bir müdrik kişi ölməyə hazırlaşır, arvadının xasiyyətinə də yaxşı bələd imiş, o üzdən arvadı çağırib deyir: “Bax, arvad, mən ölürem, ancaq sən sonra mənə xəyanət eləmə, hər xəyanət eləsən qəbrimdə bir dəfə fırlanacam”. Arvad yalan-palandan zırlıdayır, deyir, a kişi, ölmək nədir, mənə yetim qoyma, o biri söhbəti də heç ağına gətirmə, mən ancaq səni sevmişəm, axirətə qədər də sənəmə və sairə və ilaxır. Həsən kişi deyir, hər halda bax da, mən sözümü dedim. Nə isə, köşə dili yüyrek olar, Həsən ölür, arvad da elə dərhal başlayır fəaliyyətə. Onunla gəzir, bununla gəzir... Bir neçə ay sonra rəhmətlik kişi yadına gəlir, deyir, gedim bir bunu ziyarət eləyim. Gəlir qəbri tapmır, qarovulçudan Həsənin qəbrinin yerini soruşur. Qarovulçu deyir: “Hansı? Vertalyot Həsəni deyirsən?”.

İspaniyada deputatxanada cəmi dördüdə bir deputatı olan fraksiyanın rəhbəri baş naziri korrupsiyada suçlayıb istefaya göndərdi, özü oldu baş nazir. Özü də ateist-solçudur, baş nazir olanda and içərkən deyib Bibliyanı-zadı burdan yığışdırın, mənə dəxli yoxdur. Ax-vax. Gör nə allahsız adamdır. İnşallah, növbəti korridada öküz buynuzu sənə bir yerinə girər.

İtaliyada isə keçmişdə komik artist olmuş adamın partiyası parlament seçkilərində koalisiyon qələbə qazanıb hökumət qayıbmıdır. Komik seçkini udub, lakin xalqın üzü gülmür, krizisdir.

Bunlar yaxın bir ayın ecaib əhvalatlarıdır, gördüyünüz kimi, bütün dünyada nəsə dəyişir. Sabitlik pozulur. Misal üçün, daha biz italyan ayaqqabısını gerek geyinməyək. Ancaq, əlbəttə, bizə doğma, mentalitet, əxlaq, genetik, milli qürur, qədim adətlər, ağsaqqal öyüdü, ağbirçək yaylığı, övlad məhəbbəti, nəvə şirinliyi, gəlinbaci isməti, qayınbaci qisməti, şirinbaci töhməti (mənası yoxdur, qafiyə üçün basdim - Z.H.) ilə yaxın xalqların, dövlətlərin bu ərəfədə nə elədiyinə baxmalıyıq. Çünki bunlar bizim kimi xalqların inkişaf yolunu təsbit edir. Manqurtlar, hər adam öləndə istefa verənlər, oğlunu əsgərlikdə bitə yedizdirənlər bizim nəyimizə lazımdır? Düz zənn elədiniz, örnəyimiz Türkmənistandan gəlmişdir. Görün orada polis qüvvələri son aylarda hansı əməliyyata başlamışdır.

Sən demə, Türkmənistanda tualet kağızı baha olduğu üçün camaat məlum məqsədlə əsasən qəzetlərdən yararlanır. Polis isə tualetə prezident Qurbanqulu Berdiməhəmmədovun şəklində olan qəzetlə giren hər kəsi güdüb ağır cəzalar vermiş. Camaata, əlbəttə, tualetdə qəzetdən istifadə qadağan edilməyib, ancaq prezidentin fotosu olmamalıdır. Burada isə bir problem var ki, Türkmənistanda hər səhifəsində, hər köşəsində Qurbanqulu müəllimin fotosu olmayan qəzet demək olar yoxdur.

Azərbaycanın yerləşdiyi bölgə və onun ətrafında ziddiyyətli, eyni zamanda, milli maraqlarımıza təsirsiz ötürməyəcək proseslər gedir. Cənub qonşumuz İran ətrafında yaşanan kritik olaylar, İsrail-Fələstin münaqişəsinin daha qəliz fazaya keçməsi ilə strateji tərəfdaşımız İsrailə münasibətlərə yeni təhdidlərin yaranması bu qəbildən sayıla bilər. Bu fonda işğalçı qonşumuz Ermənistan Nikol Paşinyanın baş nazir olmasından sonra Qərblə (ABŞ-la) Rusiya arasında hiyləgər oyuna başlayıb.

“Yeni Müsavat” ötən saylarının birində yazdığı kimi, Ermənistanın yeni rəhbərliyi hazırda dəridən-qabıqdan çıxır ki, yeni situasiyada işğalçı ölkənin bir əlindən Rusiya, digərindən də ABŞ tutsun. Yeni həm “demokratiya adacığı” kimi özünü Qərbə sıyıb ondan böyük maliyyə-siyasi dəstək almaq, həm də Kremlin bölgədə yeganə hərbi qalası və vasal kimi qalaraq Moskvadan silahlar almaq niyyətindədir.

Şübhəsiz ki, Vaşinqtona belə ikiüzlü “müttəfiqlik” sərif edə bilməz. Amerikanın gərgin münasibətlərdə olduğu, sanksiya və embarqolar tətbiq elədiyi Rusiyanın ən yaxın müttəfiqi və forpostu sayılan Ermənistanla müttəfiq olması mümkünsüz görünür. Məntiq diktə edir ki, Ağ Ev günün birində “amerikapərəst” Paşinyandan konkret seçim tələb edəcək.

Bu xüsusda balanslı xarici siyasət yürüdü Azərbaycan qat-qat uğurlu durumda görünür və ABŞ-la daha yüksək səviyyədə əməkdaşlıq qurmaq üçün üstün potensiala malikdir. Bunu deyərsən, tanınmış erməni təhlilçiləri də görməyə və təlaşlanmağa başlayıblar.

“Qarşıdakı Qarabağ danışıqlarında bəzi sürprizlərin olması gözləniləndir, Ermənistan bu sürprizlərə hazır olmalıdır”. Bu barədə 1992-95-ci illərdə Ermənistan prezidentinin xüsusi tapşırıqlar üzrə səfiri işləmiş, Təhlükəsizlik Xidmətinin sabiq rəhbəri, politoloq David Şahnazaryan deyib (Publika.az). Onun sözlərinə görə, son vaxtlar Azərbaycan əhəmiyyətli diplomatik fəallıq göstərir.

“Xarici İşlər naziri Məmmədov Vaşinqton, Berlin, Brüssel, Paris kimi siyasi mərkəzlərə ard-arda səfərlər edir. Bununla yanaşı, etibarlı mənbələrdən əldə etdiyim məlumata görə, prezident İlham Əliyevin tezliklə Vaşinqtona səfəri gözlənilir və bu səfər çərçivəsində Qarabağla bağlı mühüm danışıqlar ola bilər”, - deyir o qeyd edib. Erməni diplomat həmçinin hesab edir ki, Bakı münaqişəsinin həlli üçün Trampın şərfinə şərəf qatardır və bu istiqamətdə real diplomatik addımlar atır.

Əslində ermənilərin təlaş əsaslıdır. Məsələn, ABŞ prezidenti Donald Tramp son günlər Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevə ard-arda üç məktub göndərib. Məktublardan birində o, “qarşıdakı aylarda Qarabağ münaqişəsinin həlli üçün yeni imkanlar yaranacağı”ni xüsusi vurğulayır ki, bu da Ermənistanla narahatlığa səbəb olub. Erməni KİV-lər, yerli ekspertlər bu ifadəni açmağa çalışırlar.

Ermənilər təlaşda: Azərbaycan prezidenti ABŞ-a gedir

“Tramp Ağ Evə birinci kimi dəvət edəcək” sualı aktuallaşır; Qarabağ məsələsi yeni müstəviyə keçir; rusiyalı tanınmış politoloq: “Moskva Azərbaycanın hərbi əməliyyatlarına dəstək verə bilər...”

bi ki, ciddi cəhdlə çalışır. Lakin Nikol Paşinyanın baş nazir olan kimi Qarabağa ilk qanunsuz səfər edərək orada verdiyi tənqidçi açıqlamaları, o sırada oğlu Aşotun hərbi xidmət üçün Qarabağa göndərəcəyini söyləməsi, bütövlükdə bu mövzuda Qərbi də təlaşlandıran bəyanatları onun demokrat yox, avantürist siyasətçi olduğunu və bölgədə sülhü deyil, müharibəni yaxınlaşdıracağına şübhə saxlamadı.

Paşinyanın bu davakar ritorikası isə regionda müharibə arzulamayan Amerikanın da sözsüz ki, diqqətini çəkib. Əksinə, ötən həftə Azərbaycanda ABŞ-ın əsas siyasi sponсорu olduğu Cənub Qaz Dəhlizinin (CQD) açılışı göstərdi ki, Azərbaycan bölgədə qurucu bir mövqə tutur və regionun Avropaya, dünyaya inteqrasiyası yolunda, təhlükəsizliyi və rifahı yolunda real addımlar atır - Avropanın, Qərbin özü ilə birgə. Bu xüsusda Azərbaycan liderinin ABŞ-a birinci dəvət edilməsi tamamilə məntiqi qanunları çərçivəsindədir...

Deqiq informasiya olmasada, bu proseslər fonunda Azərbaycan prezidentinin Vaşinqtona səfər edəcəyi gözləniləndir. Və bu, Trampın da dediyi kimi, Qarabağ münaqişəsinin həllində mühüm ola bilər...

Xatırladaq ki, qərbyönlü erməni KİV-lərində bir müddətdir ki, “məxməri inqilab” lideri Paşinyanın ABŞ-a dəvət edilməsinin “vacibliyi” haqda yazılar gedir. Erməni yazarlardan biri hətta Ağ Ev başçısına minnət qoyub ki, “bu səfər Trampın şərfinə şərəf qatardır”. Guya ki, Paşinyan gerçək demokrat, dinc “demokratik inqilab”ın rəhbəri olaraq bunu artıq haqq edib. Bu yöndə Amerika erməni lobbisi də, tə-

osiyasi təsirini itirməsinə kompensasiya olacaq. Rusiyanın Ermənistanla təsirini itirməsinin Moskva üçün iki ciddi nəticəsi var: birincisi, Rusiyanın daxili siyasi proseslərində erməni lobbisinin təsiri zəifləyəcək. Bu da hakimiyyətdə iki əsas erməni lobbisi olan Rusiya xarici işlər naziri Sergey Lavrov və Federasiya Şurasının rəhbəri Valentina Matviyenko-nun vəzifədən getməsi ilə nəticələ-nəcək. İkincisi isə Azərbaycan Qafqazda Rusiya ilə münasibətləri xoş olan yeganə ölkə olacaq və nəticədə Kremlin Cənubi Qafqazda seçim etmək şansı qalmayacaq. Ermənistan-Azərbaycan qarşılıqlı münasibətləri bundan sonra daha da artacaq”, - deyir o bildirib.

Analitika görə, Rusiyanın Ermənistandan çəkilməsi Moskvanın Qarabağın azad edilməsi üçün Bakıya “yaşıl işıq” yandıracağı ehtimalını artıracaq: “Moskva işğal edilmiş ərazilərin azad edilməsi üçün Azərbaycanın hərbi əməliyyatlarına dəstək verə və regionda Rusiya-Azərbaycan-Türkiyə təhlükəsizlik üçbucağının qurulması reallaşa bilər”.

Əlbəttə ki, bunlar siyasi şərh və proqnozlardır. Bir şeyi dəqiqliklə qeyd eləmək olar ki, Ermənistanla məlum olaylardan sonra öncəliklə işğalçı ölkənin yeni rəhbərliyi, ardınca isə Rusiyanın özü seçim eləməli olacaq. Bakı üçün hər iki hal fərqlər yarada bilər...
□ “Yeni Müsavat”ın analitik xidməti

Ermənistandakı son hakimiyyət çevrilişindən sonra sanki işğalçı ölkəyə Qərbin aparıcı dövlətləri və təsisatlarının maliyyə dəstəyi verəcəyi barədə xəbərlər yayılır. Burada əsas diqqəti cəlb edən ABŞ-ın atmağa hazırlaşdığı addımlardır.

Xəbər verdiyimiz kimi, ABŞ Ermənistanın yeni hökuməti ilə "Minilliyin çağırışları" maliyyə dəstəyi proqramının bərpa olunmasını müzakirə edir. "Azadlıq" Radi-

Artıq indidən əsasən Qərbyönlü insanlar hökumətdə vəzifələrə təyin olunur. Açıq görünür ki, Paşinyanın istiqaməti Rusiya deyil, Qərbdir. ABŞ da bunun üçün Ermənistanı böyük maliyyə dəstəyi vermək istəyir. ABŞ-ın maliyyəsi ilə Paşinyan hökumətinin köklərinin daha da dərinlərə nüfuz etməsi üçün addımlara atılacaq. Vaşinqton bilir ki, artıq birmənalı rusiyayönlü hakimiyyət Ermənistanda mövcud deyil. Bu isə Rusiyanın Cənubi Qaf-

YAP-çılarının YAP-çuları işdən çıxardığı günlər...

Xalid KAZIMLI

Qanunlarla idarə olunan, hakimiyyət qollarının seçkilərlə formalaşdığı bütün demokratik dövlətlərdə "dövlət qulluqçusu" adlandırılan bir zümrə var. Onlara qısaca "məmurlar" da deyilir.

Bir çox ölkələrdə onların reputasiyası fərqlidir, bəyənen var, bəyənməyən var, amma hamı anlayır ki, bu məmurlar ordusu olmasa, dövlət də olmaz. Onlar dövlətin fəqərə sütunudur, onun bütün ağır, qara, üzücü işlərini bu şəxslər görürlər.

Adlarının gurultulu səslənməsinə baxmayın, çoxunun, xüsusilə də orta rənqdan aşağı olanların maddi rifahı elə ortabab haldadır. Bəzən ağılimız büdcəni çapıb talayan oliqarxlara, geniş və qanunsuz biznes şəbəkəsinə malik yüksək mənəbilərə gedir, amma ortadan aşağı məmurlar ordusu maaşa, mükafata baxan adamlardır. Təminatlıdırlar, amma çox da varlı-hallı deyillər.

Ona görə də bir dövlətdə hakimiyyət komandaları nə qədər dəyişir, dəyişsin, dövlətin onurğa sütunu olan memuriyyətə dəyib-dolaşan olmur, onlar öz yerlərində qalib işləyirlər. Çünki dövlət qulluqçusudurlar, hakimiyyətə gələn komandanın fəalları deyillər.

Tutaq ki, seçki olur, xalqdan səs almış A. partiyası B. partiyasını əvəz edir, təbii ki, hakimiyyətə yeni gələn qüvvə ilk növbədə strateji nazirliklərin birinci şəxslərini dəyişir, yeni nazir də öz müavinlərini, işləyəcəyi şəxslərin sırasında yerləşməyə edir, amma ondan əvvəl bu nazirlikdə çalışan adamların 80-90 faizi yerində qalır.

Nazir, komitə sədri anlayır ki, bu adamlar on illərdir bu nazirlikdə işləyirlər və strukturun necə idarə edilmesini əla bilir. Onları çıxarıb yerinə naşıl adamları təyin etmək, ən azı bir-iki illiyə (yenilər işi tam öyrəncəyə qədər) həmin nazirliyin funksionallığına zərbə vurmaq deməkdir.

Hazırda ölkəmizdə buna bənzər bir proses gedir. Məlum olduğu kimi, 11 aprel seçkisindən sonra prezident 10-dan artıq gənc kadri nazir, komitə sədri, xidmət rəisi kimi yüksək vəzifələrə təyin edib.

İndi onlar öz komandalarını formalaşdırmaqdadırlar. Başlıq etdiyi nazirlikdə hələlik heç kəsi işindən ayırmayan nazir də var, gəlidiyi gündən dəhlizdə gözüne dəyən hər kəsi işdən çıxaran da.

Belə baxanda ikincilərin işi absurda doğru gedir. Ona görə ki, ölkədə hakimiyyət dəyişikliyi olmayıb, bundan əvvəl də hakimiyyətdə eyni siyasi partiya idi, indi də həmin partiyadır. Bundan əvvəl də nazirliklərdə yüksək vəzifə tutan şəxslər dövlət qulluqçusu və YAP üzvləriydilər, güman ki, onların yerinə təyin olunanlar da YAP üzvləridir.

Elədirsə, nədən bəzi nazirliklərdə "kültüvi təmizləmə" gedir? Bu, güman ki, nazirlikdəki etalətə qarşı mübarizənin tərkib hissəsidir. Yeni nazir effektiv olmaq, fəaliyyətində uğurlar əldə etmək, ad çıxarmaq istəyir və köhnə komandanı ayağından asılmış pudluq daş sayır.

Ancaq bu işin də bir həddi, əndazəsi var. Bu dəyişiklikləri də bir yerə qədər etmək lazımdır. Kültüvi dəyişikliyə aludə olaraq bir də ondan ayılmaq olar ki, nazirlikdə, komitədə strukturun işinin incəliklərini bilən kimsə qalmayıb.

Üstəlik, dövlət qulluqçularına bu sayaq münasibət ("köhnə nazir getdi, onunla işləyənlərin hamısı getməlidir") dövlət qulluğunun fitrətinə ziddir, ona etimadı azaldır. Dövlət qulluqçusu özünü bu işdə müvəqqəti hesab etməməlidir, bilməlidir ki, siyasi komandalar nə qədər dəyişsə də, o, dövlətin kadridir və öz funksiyasını yerinə yetirməlidir.

Bir nazirin əmrində çalışaraq, karyerani ona bağlayıb fəaliyyət göstərmək isə kadrlarda "müvəqqəti vəzifə" hissini gücləndirir və onlar fürsət varkən, daha çox talamağa, rüşvət almağa, qulluq səlahiyyətlərindən sui-istifadə etməyə meyillənirlər. Çünki bilirlər, onları bu nazirliyə gətirən adam başqa bir yerə gedəndə, yaxud da istefaya göndərildə, bunlar da işsiz-gücsüz ortalıqda qalacaqlar.

O cür adamların arasında xeyli üçdə alacağı, beşdə verəcəyi olmayan, sırası məmurlar da var. Məsələn, bəzi strukturlarda mətbuat xidmətlərinin rəhbərlərini ucdantutma dəyişirlər. Söz yox, adam yeni tələblərə uyğun çalışa bilmərsə, işinin öhdəsindən gəlmərsə, dəyişdirilsin, amma görürük ki, hazırda işinin öhdəsindən yaxşı gələn, media camiasında hörmət qazanmış şəxsləri də işlərdən ayırırlar.

"Rusiya Ermənistanda əks-inqilab

ssenarisini işə salacaq"

Politoloq: "ABŞ ona görə Ermənistanı böyük maliyyə dəstəyi vermək istəyir ki..."

osunun erməni redaksiyasının yaydığı xəbərə görə, bu barədə jurnalistlərlə söhbətdə Amerikanın Ermənistan-dakı səfiri Riçard Millz deyib. Onun sözlərinə görə, rəsmi Vaşinqton tərəfindən Ermənistanı kömək göstərilməsi ABŞ dövlət katibinin Avropa və Avrasiya işləri üzrə köməkçisinin müavini Bricit Brinkin İrəvan danışıqlarının gündəliyinə daxil edilib. Brink ötən həftə İrəvanda prezident Armen Sərkisyan, baş nazir Nikol Paşinyan və xarici işlər naziri Zoqrab Mnatsakanyanla bir araya gəlib: "Biz şadiq ki, Ermənistanın yeni hökuməti ilə ABŞ-ın bu hökumətə necə kömək etməsinin müzakirə etmək imkanımız var. Bilirsiniz ki, bir neçə gün qabaq burada Dövlət Departamentinin rəsmisi Bricit Brink olub. O, Ermənistanın yeni hökumətinə necə dəstək verə biləcəyimizin yollarını müzakirə edib. Biz ABŞ tərəfindən mümkün variantları müzakirə elədik. Həmçinin, əməkdaşlığın digər yollarından danışdıq, "Minilliyin çağırışları" maliyyə proqramı çərçivəsində maliyyə dəstəyi imkanından da danışdıq. Biz bu müzakirələri davam etdirəcəyik", - deyərək bildirdi.

Qeyd edək ki, amerikalı səfir Ermənistanın yeni rəhbərliyi ilə tez-tez bir araya gəlir, nəinki Rusiyanın səfiri. Az öncə o, Paşinyanla görüşdə Amerikanın Ermənistanı hər tərəfli dəstək verməyə hazır olduğunu bildirmişdi. Paşinyan da komandasını bütünlüklə qərbpərəstlərdən, Rusiyaya nifrət edənlərdən formalaşdırır. Açıq görünür ki, Ermənis-

tan bir əli ilə ABŞ-ın əlindən, o biri ilə Rusiyadan tutub irəliləmək istəyir. Bəs, bu, mümkün olacaqmı?

Politoloq Natiq Miri "Yeni Müsavat"a şərhində bildirdi ki, Paşinyanın Qərbə inteqrasiya xəttinə üstünlük verməsi ilk növbədə öz hakimiyyətini möhkəmlətmək istəyindən irəli gəlir: "Bu gün Ermənistanda çox həssas vəziyyət hökm sürür. Çünki iqtisadi cəhətdən böhran yaşanır. Xalqın çiyində hakimiyyətə gələn Paşinyan xalqın gözləntilərini reallaşdırmaq zorundadır. Ümumiyyətlə, bütün inqilablarda xalqın inqilab liderlərindən böyük gözləntiləri olur ki, bunu da mütləq mənada yeni hökumət qismən də olsa xalq daddır. Bu gün Paşinyan hökumətinin etmək istədiyi əslində budur. Mitiqlər dövründə iki məsələyə xüsusi yer verilmişdi. Bu da iqtisadiyyatda monopoliyanın və korrupsiyanın tamamilə aradan qaldırılması vədi idi. Paşinyan hökuməti bu vədi müəyyən qədər də olsa yerinə yetirmək istəyir. Gürcüstanda Mixail Saakaşvilinin hakimiyyətə gəldiyi vaxtlarda korrupsiyanın, monopoliyanın üzərinə çox kəskin şəkildə gedilmişdi. Lakin Ermənistanda bunu müşahidə etmirik. Ona görə belədir ki, Paşinyan hakimiyyətinin daşları hələ də çox kövrəkdir. Serj Sərkisyan hakimiyyəti dövründə möhkəmlənmiş oliqarxlara hələ də Ermənistanda güclü olduğu, Rusiyanın Ermənistan silahlı qüvvələrində böyük təsir imkanları qaldığı üçün yeni hö-

kumət kəskin addımlara gedə bilmir. ABŞ-ın Ermənistan-dakı səfiri ilə yeni hakimiyyətin təmsilçilərinin görüşləri Paşinyan iqtidarının möhkəmlənməsi üçündür. Bunun üçün hökumətə böyük maliyyə qaynağı əldə etmək, ABŞ-ın maliyyə yardımını əldə etmək lazımdır. Rusiyanın bu maliyyəni hazırda Ermənistanı vermək imkanı yoxdur. Digər tərəfdən də Moskva Paşinyan iqtidarının möhkəmlənməsini istəmir. Ona görə də ABŞ bu vəziyyətdən məharətlə istifadə edərək gələcək perspektivdə Ermənistanı müxtəlif adlarla maliyyə ayıracaq ki, ən azından Ermənistan iqtisadi cəhətdən ayaqda dura bilsin və yeni hökumətə qarşı etirazlar başlamasın. Vaşinqton Rusiyanın Ermənistan-dakı qərbyönlü yeni hakimiyyətini devirə bilməməsi üçün onu gücləndirməyi, ac erməni xalqına maliyyə ayırmağı qarşısına məqsəd qoyub".

Politoloqun sözlərinə görə, hökumətin kökləri dərinlərə işləyəne qədər Paşinyan Rusiya ilə çox ehtiyatlı davranacaq, bir əli ilə ABŞ-ın ətəyindən yapışacaq, o biri əlini isə Rusiyanın əlindən tutacaq: "Bu gün yürüdülmə balansı siyasət bununla bağlıdır. Ermənistanda yeni parlament seçkilərinin keçirilməsi və yeni Seçki Məcəlləsinin qəbul olunması reallaşacaqsa, parlamentdə üstünlüyü Paşinyanın partiyası qazanarsa məhz bundan sonra yeni hökumət daha çox Qərbə inteqrasiya xəttinə keçəcək, Rusiyadan tədricən məsafə saxlanacaq."

Irandan Azərbaycan ərazisinə narkotiklərin daxil olması yeni xəbər deyil. Son vaxtlar Dövlət Gömrük Komitəsinin əməkdaşları bu istiqamətdə bir neçə uğurlu əməliyyat gerçəkləşdiriblər. Sonuncu belə əməliyyat mayın 24-də baş tutub. İran İslam Respublikasından ölkə ərazisinə daxil olan yük avtomobili Astara Gömrük İdarəsinin Gömrük hüquqpozmalara qarşı mübarizə şöbəsinin əməkdaşları tərəfindən risk analizləri nəticəsində saxlanılıb və yoxlanılıb.

Rentgen qurğusundan keçirilərkən həmin avtomobilin qoşqusunda şübhəli cizgilər müşahidə olunub. Kinoloji xidmət itinini təbiiq ilə təkrar baxış zamanı isə xidməti it qoşqudakı dörd paletə reaksiya verib. Daha sonra həmin paletlər açılıb və ümumilikdə 515 kq narkotik vasitə - heroin aşkar edilib.

Bundan 3 gün əvvəl, mayın 21-də isə Biləsuvar Gömrük İdarəsinin Gömrük hüquqpozmalarına qarşı mübarizə şöbəsinə daxil olan məlumat əsasında, idarənin "Qoşa Təpə" gömrük postunda İran İslam Respublikasından Azərbaycan Respublikasına piyada gələn Azərbaycan vətəndaşı saxlanılaraq üzərində şəxsi yoxlama aparılıb.

Yoxlama zamanı vətəndaşın ayağında olan ayaqqabılarının hər iki tayının tərləyinin alt hissəsindən, 2 ədəd uzunsov bükümlərdə, ümumi xalis çəkisi 651,6 qram təşkil edən narkotik vasitə - heroin aşkar edilmişdi. Mayın 7-də isə Astara Gömrük İdarəsinin Gömrük hüquqpozmalarına qarşı mübarizə şöbəsi əməkdaşları İran İslam Respublikasından gələn Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı Elnur Mirrəhim oğlu Əhədovun idarə etdiyi "Qaz-3110" markalı, Az 10 RS 660 dövlət nömrə nişanlı minik avtomobilindən 3 kiloqram narkotik aşkar etmişdilər. Maşının alt hissəsində gizlədilmiş, hər biri ayrı-ayrılıqda şəffaf selofana bükülmüş, ümumi sayı 130 ədəd yumru və uzunsov formalı bükümlər aşkar edilib. Gömrük yoxlaması tam başa çatdıqdan sonra isə 94 ədəd bükümdə qablaşdırılması ilə birlikdə çəkisi 3 kiloqram olan narkotik vasitə - həşiş, 36 ədəd bükümdə isə qablaşdırılması ilə birlikdə çəkisi 500 qram olan narkotik vasitə - tiryək olduğu müəyyənləşib.

Bu, təkcə may ayı ərzində İrandan Azərbaycan ərazisinə daşınan və gömrükçülər tərəfindən tutulan narkotik vasitələrin xronikasidir. Bundan bir neçə ay əvvəl Moldova Respublikası Prokurorluğunun müəşəkil cinayətkarlığa qarşı və xüsusi işlər üzrə böyük prokuroru Nikolay Kitoroaq

Azərbaycan Əfqanıstandan Avropaya daşınan narkotrafiki kəşir

Ölkəmizin də yer aldığı "ağ ölüm" marşrutunu ləğv etmək mümkün olacaqmı? Ekspertlər deyirlər ki...

çığışında Azərbaycanın Əfqanıstandan narkotrafikin böyük kanalının hissəsi adlandırılmışdı. Demişdi ki, narkotiklər Moldovaya yaxşı təşkil olunmuş və dəqiq işləyən Əfqanıstan-İran-Azərbaycan-Gürcüstan-Ukrayna-Moldova marşrutu üzrə daxil olur. Sonradan isə narkotiklər Avropaya daşınır.

Sabiq təhlükəsizlik zabiti, narkotiklərlə mübarizəyə "Qara kabus" adlı kitab həsr edən ekspert Arzu Nağıyev "Yeni Müsavat"a bildirib ki, Azərbaycanın İranla sərhəd olması və İranın Əfqanıstanla qonşuluqda yerləşməsi son nəticədə ölkəmizə narkotik axınının davamlı olmasına gətirib çıxarır: "SSRİ dönəmində İranla həmsərhəd rayonlarda xüsusi rejim tətbiq olunurdu. Həmin rejim əraziyə gəlib-gedənləri nəzarətdə saxlamağa imkan verirdi. Azərbaycan müstəqillik qazanandan sonra xüsusi rejim də ləğv olundu. Həmin zənaya gediş-gəliş sərbəstləşdi. Narkotranzitle məşğul olanlar da xüsusi rejimin ləğvindən öz maraqları üçün istifadə etməyə başladılar. Əfqanıstandan Avropaya narkotik daşınmasının ən asan yolu Əfqanıstandan İran-Azərbaycan-Gürcüstan-Ukrayna-Moldova marşrutudur. Azərbaycan yerləşdiyi coğrafi məkan baxımından narkotiklərin daşındığı yolun bir hissəsidir".

A.Nağıyev deyir ki, narkotiklərin istehsalı əsasən dünyanın 3 nöqtəsində gerçəkləşir: "Ağır narkotiklər - kokain Cənubi Amerika ölkələrində, Qızıl üçbucaq adlanan ərazi - Vyetnam və digər zona və hamıya belli olduğu kimi Əfqanıstanda böyük narkoplantasiyalar mövcuddur. Bu 3 nöqtədən narkotiklər dünyanın hər tərəfinə daşınır və bu daşımaların marşrutları illərdir ki, əsasən dəyişməz qalır. Əfqanıstandan Avropaya narkotik daşımalarında ən uyğun marşrut kimi ölkəmizin də olduğu marşrutdur".

"Marşrut məlumdursa, narkodaşımaların qarşısının alınması niyə baş tutmur" sualına Arzu Nağıyev belə cavab verib: "Narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinin qarşısının alınması üçün Mərkəzi Asiya Regional İnformasiya Mərkəzi mövcuddur. Bu mərkəzdə narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi haqda məlumatlar toplanır və müvafiq addımlar planlaşdırılaraq atılır. Həmin koordinasiya mərkəzində narkotrafikin qarşısının alınmasında iştirak edən müxtəlif dövlətlərin hüquq mühafizə orqanlarının nümayəndələri təmsil olunurlar. Narkotrafikin qarşısının alınması üçün məlumatların əldə edilməsi, mübadiləsi və texniki cəhətdən dəstək olmalıdır. Bu istiqamətdə müəyyən işlər gedir və son vaxtlar intensivləşdirilib. Mətbuatda

iri narkotik partiyalarının tutulması ilə bağlı məlumatlar var".

Arzu Nağıyev deyir ki, Mərkəzi Asiya Regional İnformasiya Mərkəzində cəmləşən dövlətlərin narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı səylərini birləşdirmələri son nəticədə dövriyyəni qat-qat azalda bilər: "Son 10 ildə narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə xeyli gücləndirilib. Və mübarizənin daha kəşirli olması üçün də addımlar atılmaqdadır. Təbii ki, narkomafiyalar da əllərini sallayıb oturmurlar. Narkotik daşınmasında yeni-yeni üsullar axtarılıb tapılırlar. Maye sabun, qida məhsulu və s. adlar altında narkotik daşımaları faktları məlumdur. Yəni hüquq mühafizə orqanları səylərini artırıdığca, narkomafiyalar da yeni üsullara əl atırlar. Ümumiyyətlə isə narkotik, insan orqanlarının, silahların alveri dünyada ən böyük qanunsuz dövriyyədir. Bu dövriyyəni bir qərarla durdurmaq mümkünsüzdür. Yalnız bu dövriyyəni kiçiltmək, miqyasının genişlənməsinə qarşı addımlar atmaq olar. Bu bütün dünyada belədir".

Arzu Nağıyev dünya üzrə narkomafiyanın kökünün kəsilməsinin mümkünsüz olduğunu açıqlayıb: "Narkotiklərin qeyri-leqal dövriyyəsi ilə yanaşı leqal dövriyyə də var. Qeyri-leqal dövriyyəyə leqal dövriyyədən çırpışdırılan narkotik

düşə bilər. Narkotiklərin leqal becərilməsi müəyyən xəstəliklərin qarşısının alınması üçündür. Narkotiklərin leqal becərilməsi olmasa, deməli, həmin dərman vasitələri də əldə edilə bilməz. Mümkündür ki, leqal əkilən narkotiklər qeyri-leqal yollarla bazarlara yol tapır. İnsan amili qanunsuz dövriyyənin qarşısının alınmasında ən zəif halqadır. Hansı bir işçinin tamahı və ya başqa bir marağı üzündən "qara bazar"a leqal becərilən narkotiklər düşə bilər. Digər tərəfdən də bəzi dövlətlər narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi ilə mübarizədə sona qədər səmimi deyillər. Əfqanıstanda taliblərin hakimiyyəti dövründə narkotik plantasiyaları demək olar ki, yox olmuşdu. Bu gün isə orada Qərb dövlətləri hökumətləri edirlər və narkoplantasiyalar hər gün artır. Bu çox ciddi məsələdir".

Arzu Nağıyev deyir ki, nə qədər ki, narkotiklərdən istifadə edən insanlar var, o qədər də həmin narkotikləri əkib-becərən, daşımalarını gerçəkləşdirənlər də olacaq.

Ötən il Moskvada "Parlamentarilər narkotiklərə qarşı" adlı beynəlxalq konfrans keçirilib. Həmin konfransda Azərbaycanı Milli Məclis sədrinin birinci müavini Ziyafət Əsgərov təmsil etmişdi. O, Dağlıq Qarabağın işğal altında olan ərazilərində narkotik vasitələ-

rin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı məsələləri qabartmışdı. Demişdi ki, işğal altında olan bu ərazilərə mərkəzi hökumət tərəfindən nəzarət olunmur. Orada silah alveri, narkotik vasitələrin yetişdirilməsi və Avropaya satılması ilə məşğul olurlar. Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində ermənilər narkotrafik vasitəsilə qazanc əldə edirlər. O, qeyd edib ki, narkotik vasitələrdən istifadə edən global məsələlərdən biridir. Beynəlxalq səviyyədə bu bəla ilə mübarizə sahəsində xeyli konvensiyalar, sənədlər qəbul edilib. Dövlətlər bu konvensiyalara qoşulub və öz milli qanunvericiliklərində qanunlar, normativ hüquqi sənədlər qəbul ediblər. Lakin bu qanunların işləməsi, onlara nəzarət

mexanizmi olduqca ciddi məsələdir. Çox təəssüf ki, bəzi dövlətlərin sözü ilə əməli uyğun gəlmir. Məsələn, çıxışlarda qeyd olundu ki, Əfqanıstanda 400-dən çox narkotik maddə yetişdirən laboratoriya var. Həmin laboratoriyaların mövcudluğundan hamı, o cümlədən orada qoşunları olan Qərb dövlətləri də xəbərdardır. Bəzi dövlətlər bu bəla ilə mübarizəyə ciddi, səmimi yanaşır, digər dövlətlər narkotiklərdən istifadə edib qazanc əldə edirlər. Milli Məclis sədrinin müavini vurğulamışdı ki, narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi təkcə hüquqi deyil, həm də sosial, psixoloji və tibbi problemdir. Konfransda dünyanın müxtəlif ölkələrindən gəlmiş iştirakçıların çıxışlarından bu sahədə vəziyyətin çox faciəvi olduğu bir daha üzə çıxdı. Hazırda dünyada istehsal edilən narkotik vasitələrin çəkisinin tonlarla ölçüldüyünü vurğulayan Ziyafət Əsgərov bildirmişdi ki, statistika görə, dünya əhalisinin yarısından çoxu azı bir dəfə narkotik maddədən istifadə edib. Narkotrafik terrorizmlə də sıx bağlı olan məsələdir. Terrorizmin maliyyə mənbələrindən biri də narkotik vasitələrin satışından əldə edilən pullardır. Digər tərəfdən, yoxsulluq, işsizlik problemləri də aradan qaldırılmazsa, bu məsələ həllini tapmayacaq. Əlbəttə, yaxın 20-30 ildə bu bəlanın kökünü kəsmək mümkün deyil. Ancaq dövlətlər məsələyə səmimi yanaşsalar, problemin qarşısını müəyyən qədər almaq olar. Bu, həm də gələcək nəslin sağlamlığı deməkdir. Bu problemin həlli yalnız dünya dövlətlərinin birliyi sayəsində mümkündür.

KİVDF

www.kivdf.gov.az

Ermənistan-Azərbaycan,
Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında
həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması,
Azərbaycanın ədalətli mövqeyinin müdafiə edilməsi

Ermənistanda Nikol Paşinyanın çevrilişlə hakimiyyət başına keçməsi bir aya yaxınlaşır. Tezliklə narazı kütlə ondan verdiyi vədlərlə bağlı konkret hesabat istəyəcək. Ələlxüsus da daxili sosial-iqtisadi durumla bağlı. Gələn xəbərlər isə heç də yeni baş nazirin xeyrinə deyil.

Belə ki, Ermənistanda əsas tələbat mallarının qiymətinin enmək əvəzinə, qalxmağa başladığı bildirilir. Məlumatlara görə, bunda eks-prezident Serj Sərkisyanə yaxın oliqarxların əli var. Yeni siyasi revanş məsələsi. Lakin bu, realığı dəyişmir. N.Paşinyan tezliklə köklü iqtisadi islahatlara və korrupsiya-monopoliya ilə effektiv mübarizəyə başlaya bilməyə, əhalinin güzəranı inqilabdan əvvəlki durumdan da bəter olacaq. O isə özünün Facebook səhifəsində oliqarxları ittiham edib və "xalqı oğurları boykot eləməyə" çağırmaqla kifayətlənib.

Nikol Paşinyanın Qarabağ, ordu quruculuğu ilə bağlı verdiyi populist vədlər də hələ

ki, vəd olaraq qalır. Yeri gəlmişkən, bu arada Paşinyanın erməniləri Ermənistana qaytarmaq cəhdləri uğursuzluğa düşür olub. Yeni baş nazirin xüsusilə hərbi xidmət keçmək yaşı çatan şəxsləri geri gətirmək cəhdləri heç bir fayda verməyib.

Paşinyanın bu uğursuzluğu hökumətin son iclasında qabarıq şəkildə ortaya çıxıb (Axar.az). Belə ki, iclas zamanı Paşinyan müdafiə naziri David Tonoyana müraciətlə xaricdən ölkəyə geri qayıdaraq hərbi xidmət keçmək istəyən şəxslərin olub-olmaması ilə maraqlanıb. Tonoyan isə cavabında bir müddət öncə Paşinyanın xaricdə ya-

Paşinyanın Qarabağ fiaskosu - vədləri tutmaq çətinləşir, orduya çağırışçı problemi qalır...

Erməni baş nazirin gənclərə hərbi xidmətlə bağlı səslenişi havada qaldı - səbəb; **politoloq**: "İşğalçı bilməlidir ki, Azərbaycanın strateji müttəfiqi Türkiyə hər zaman ölkəmizə dəstək verməyə hazırdır..."

şayan ermənilərə hərbi xidmətlə bağlı etdiyi çağırışların cavabsız qaldığını deyib: "Onların çoxu Ermənistanda axtarırdı və geri döndükləri zaman hüquqi problemlərlə üzləşə bilərlər. Bəzi hallarda sizin çağırışınızın cavabsız qalması da bununla bağlıdır".

Bunun ardınca baş nazir bütün qurumlara bu problemin həlli üçün variantların işlənilməsinə tapşırıb. Ən maraqlı məqam isə hökumətin iclasından sonra yaranıb. Paşinyan orduda xidmətdən boynun qaçırانların sayının nə qədər olduğunu açıqlamaqdan imtina edib.

Xatırladaq ki, az öncə N.Paşinyan Facebook vasitəsilə xaricdən yaşayan erməni gənclərə müraciət etmiş, onları qorxub çəkinmədən oğlu Aşot kimi hərbi öhdəliyini yerinə yetirməyə çağırırdı. Bundan sonra o, oğlunun Qarabağda xidmət keçəcəyini söyləmişdi.

Göründüyü kimi, Ermənistanda hakimiyyət dəyişsə də orduya çağırışçı problemi dəyişməz qalır. Bu da təbii. Heç bir hakimiyyətin Qarabağ ağılsızlığının qurbanı olmaq istəməyən erməni gəncləri problemin həllini istəyirlər, bu

görmədikdə isə ölkədən çıxıb getməyi üstün tuturlar. Paşinyanın çağırışının havada qalmasının əsas səbəbi budur: gənclərin radikal bəyanatlar verən yeni baş nazirin də Dağlıq Qarabağ ittifacını həll eləməyə qadir olmadığına artıq əmin olublar.

Ümumiyyətlə, son zamanlar Ermənistanda hərbi xidmətdən imtina edənlərin sayı artıb. Hərbi xidmət müddətinin artırılması və tələbələrə möhlet hüququnun ləğvi haqda parlamentin az öncə qəbul etdiyi qanundan sonra gənclər arasında narazılıq daha da güclənib. Bu üzəndən onlar ən müxtəlif vasitələrlə ölkədən qaçırırlar. Maraqlıdır, görəsən, Paşinyan özünün eleyhinə səs verdiyi həmin qanunun ləğvinə nail ola biləcəkmi?

Bu arada Azərbaycan ordusunun Naxçıvan istiqamətində daha uğurlu mövqe tutması və bir neçə kilometr irəliləməsi düşmən ölkədə xof yaradıb. Məlumatlara görə, Ermənistan silahlı qüvvələrinin Baş Qərargah rəisi Movses Akopyanın vəzifədən azad edilməsi bu hadisə ilə sıx bağlıdır.

Söhbət ordumuzun Ermənistanla sərhəd istiqamətində neytral bölgədə mövqelərini

irəli çəkməsi və yeni strateji yüksəklikləri tutmasından gəlir. Bu bərdə artıq Türkiyə qaynaqları da məlumatlar yayıb. Ermənistanın müdafiə naziri David Tonoyan isə öz xalqını sakitləşdirərək deyib ki, "narahatlıq üçün əsas yoxdur və Ermənistan ordusu sərhədin Naxçıvan istiqamətində vəziyyətə nəzarət edir". O, Azərbaycan ordusunun mövqelərini irəli çəkməsindən sonra Naxçıvanla sərhədə getməsinə də münasibət bildirib. Deyib ki, məqsədi vəziyyətlə yerində tanış olmaq imiş.

Diqqətçəkicidir ki, Azərbaycan Ordusu Naxçıvanın Ermənistanla sərhədində mövqelərini gücləndirməklə yanaşı, qardaş ölkə ilə birgə təlimləri də davam etdirir. Belə ki, 29-31 may tarixlərində Qars şəhərində Türkiyə və Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin birgə hərbi təlimləri keçirilib. Bu da siyasi və hərbi analitiklərə görə, Naxçıvana iştahını son vaxtlar gizlətməyən işğalçı ölkəyə növbəti xəbərdarlıq mesajıdır.

Politoloq Elxan Şahinoğlu da məhz bu ərəfədə Qarsda keçirilən birgə təlimləri ikiqat mühüm hesab edir: "Türkiyə ilə Azərbaycan arasında hərbi əməkdaşlıq inkişaf edir. Fakti-

ki, 2 ildir Azərbaycanın müxtəlif yerlərində birgə hərbi təlimlər keçirilir. İşğalçı görməlidir ki, Azərbaycanın strateji müttəfiqi hər zaman ölkəmizə dəstək verməyə hazırdır. Nəcə ki, Rusiya işğalçıni dəstəkləyir. Türkiyə hərbi əməkdaşlıqda Azərbaycana üstünlük verir və Naxçıvan bölgəsini qorumağa hazırdır. Bu mənada keçirilən təlimlərin böyük əhəmiyyəti var. Azərbaycan Ordusunun NATO standartlarına yaxınlaşması ölkəmiz üçün çox vacibdir".

O, Naxçıvan istiqamətindəki son hərəkətlərin xüsusi bir tərəfini də açıqlayıb: "Naxçıvanın vəziyyəti artıq 90-cı illərin vəziyyətindən xeyli fərqlənir. İndi Naxçıvan çox məhkəmlənib, hərbi hissələrdən modern silahlar var. Prezident İlham Əliyevin Naxçıvana səfərinin ardından Qarsda keçirilən son hərbi təlimlər özündə mühüm bir məqamı ehtiva edir. Belə ki, hər an işğalçıya Naxçıvan istiqamətindən güclü zərbə vurula bilər. Aydın ki, bu da işğalçıni rahat edir. O üzəndən Qarsda keçirilən hərbi təlimlər Ermənistanla güclü mesajdır".

Qalır, bu qəbildən mesajları işğalçı ölkənin yeni rəhbərinin nə dərəcədə doğru-düzgün anlaması...

Ermənistanın yeni xarici işlər naziri Moskvaya gedir

Ermənistanın yeni xarici işlər naziri Zorab Mnatsakanyan iyunun 7-də Moskvaya səfər edəcək. Musavat.com erməni qaynaqlarına istinadən xəbər verir ki, səfər çərçivəsində o, rusiyalı həmkarı Sergey Lavrovla görüşəcək. Əsas müzakirə mövzularından birinin Dağlıq Qarabağ məsələsi olduğu gözlənilir.

Qeyd edək ki, bu, onun XİN başçısı qismində Rusiya paytaxtına ilk səfəridir. Bundan qabaq - mayın 14-də o, baş nazir Nikol Paşinyanın rəhbərlik etdiyi Ermənistan nümayəndə heyətinin tərkibində Soçidə Avrasiya İqtisadi Birliyinin sammitinə qatılmışdı.

Mnatsakanyan siyasi baxışı etibarilə Nikol Paşinyanın qərbyönlü kadrlarından sayılır. Hələ ki, o, azərbaycanlı həmkarı Elmar Məmmədovla bir araya gəlməyib. Moskva görüşünün Qarabağ danışıqlarına stimül verib-verməyəcəyi məlum deyil.

Çək əlini maşından...

Sevinc TELMANQIZI
s.qurbanova@gmail.com

Yenə gəldi maşın "sezon"u. Saytları informasiya almaq ümidi ilə açanlar bir maşın digər maşının üstünə su tökməsi, "düüt"lü söyüşlər söyməsi, reklam arasında saçıolmasının baş verməsi xəbərləri ilə tanış olur. Böyük əksəriyyət isə bunu saytlardan yox, elə dava gedən vaxt canlı-canlı efirdən izləyir.

Tumunu, çipsini alıb qoyur qabağına. Onlar söyür, bu, feyziyab olur. Onlar dalaşır, bu SMS göndərir. Kanal bir cür qazanır, şoumen başqa cür, qonaq gələn müğənni-aparıcı tayfası bir alayı fason. Heç kəs adına şou deyilən bu məzhəkədən əli boş çıxmır. Necə deyirlər, alan məmnun, satan məmnun...

Bizim camaat dava-dalaşı sevir, məlum. Yolda iki nəfər dalaşsın, yüz nəfər seyr etmək üçün başına toplaşacaq. Ya da avtomobil yolunda səbəbsiz bir tıxac baş verəndə əmin olursan ki, qabaqda bir maşın digərini vurub, sürücüləri düşüb məsələni aydınlaşdırırlar. Onların yanından keçən hər maşının sürücüsü də minimum 10-15 saniyə bunu seyr etmək istəyir, hətta videoya çəkir. Nəticədə sən, mən, o... tıxacda əlləşir.

İndi də eyni vəziyyətdir. Verilişin formatında dava-dalaş var. Əgər kimsə orda sənətdən danışsa, ya da sürəkli mahnı oxuyub, bir əlini maşından çəkmədən istedadını nümayiş etdirməyə çalışsa, ona baxan olmayacaq.

Yenə də yumurta-toyuq söhbətinə dilemmasına girməyə gərək yoxdur. Kanal göstərir deyə, tamaşaçı onu seyr edir? Yoxsa tamaşaçının tələbatı var deyə telekanal belə layihə hazırlayır? Məncə, bu, tələb-təklif məsələsindən daha çox "nəyi göstərməyə dövlət təminatımız çatır" söhbətidir. Axı dünyanın bütün ölkələrində, bütün kanallarında bu sayaq şoular var. Bunlar Amerika kəşf etməyiblər. Davalı-dalaşlı, söyüşlü-qarğışlı... şoular yenilik deyil. Amma həmin kanallarda siyasi debatlar da nümayiş etdirilir. Siyasətçilər də dalaşır, məsələ. Məmləkət məsələləri də müzakirə edilir, dartışma ilə çözüm yolları axtarılır. Yeni, İsveç masası kimi. Sən bu "ziyafət"dən istədiyini, arzuladığın təamı boşqabına çəkirsən. Yoxsa ki, bizdəki kimi... Yesən də, yeməsən də... maşındır.

Kim deyir ki, insanlar şouya daha çox meyillidir? Ölkəsində bir çox sahələrdə problem olan vətəndaş bu problemlərin həllinə həsr olunan verilişlər istəyir. Öz təcürbəmizdən bilirəm. "Yeni Müsavat"ın Facebook üzərindən yayımladığı canlı yayım debatlarına əks fikirlil insanlar çıxanda, hərətli şəkildə bir-birinə opponentik edib, xalqın problemlərindən danışanda reyting tavana çıxır. Yox, əgər, mövzu insanlarımızın həyatına birbaşa təsir etməyən səpkidədirsə, ya da qonaqlar tam adekvat sayılmırsa, o zaman aktivlik də aşağı düşür. Xalqı aşağılamaq lazım deyil. Onun zövqünü də həmçinin. Siz ona Mariya Antoniettanın məşhur sitatında olduğu kimi, "çörək yoxdursa, tort yeyin" desəniz, təbii ki, qıcıqlanmasına səbəb olacaqsız. Qıcıq isə heç bir halda müsbət nəticə vermir.

Səhərlər işə basabas metroda, avtobusda gedən millətimize indi o maşının başına dolananların maşın qazanmasını arzulayır. Oturduğu hər kafedə dərhal internetin şifrəsini soruşub, 10 dəqiqəlik də olsa, öz internetinə qənaət edənlər indi səxavətlə SMS göndərir. Acığa düşüb, hər dəqiqə SMS göndərənlər də var, məsələ. Yekə-yekə yazmağıma baxmayın, oyunun qaydalarını mən də bilmirəm. Amma bayaq saytda bir aparıcının açıqlamasını oxudum. Dedi, mesaj göndərdiyi halda Mətanəti şoudan çıxarmayan Aytənə haqqını halal etməmiş, o, millətinin etibarından sui-istifadə etmişmiş, bundan sonra prinsipə düşüb, Aytənəni şoudan getməsi üçün konturlarını fəda edəcəkmış. Ordan bildim ki, ortada belə ciddi prinsiplial söhbətlər varmış. İnsanımız iradə, qətiyyət və diqqət nümayiş etdirmiş sən demə...

Verilişdən söhbət düşmüşkən, təvazökarlıqdan uzaq olmasın, ötən həftə canlı yayıma İTV sədrliyinə namizədlərdən ikisini dəvət etmişdim. Nəbatat bağında elmi işçi olmuş namizəd elan etdi ki, əgər sədr olsa, ilk işi televiziya interneti, sosial şəbəkəni qadağan etmək olacaq. Həmin an bir qədər güldük, amma indi adam düşünür ki, bəzi kanallarda elə interneti qadağan etsələr, yaxşıdır. Bəlkə kanal çökə...

ABŞ prezidenti Donald Tramp cümə günü Ağ Evdə Şimali Koreyanın ikinci ən güclü adamı adlandırıldığı generalla 80 dəqiqə görüş keçirib. Daha sonra Tramp müxbirlərə deyib ki, onunla Şimali Koreya lideri Kim Çen İn arasında iyunun 12-də Sinqapurda sammit baş tutacaq.

Lakin Tramp gözləntiləri azaldıb və deyib ki, sammit "bir başlanğıc" olacaq və Pxenyani nüvəsizləşdirməyə razı salmaq üçün əlavə müzakirələr aparılmalıdır. "Biz iyunun 12-də heç nəyə imza atmayacağıq. Biz prosesi başladacağıq",- deyə Tramp bildirib.

Prezident Şimali Koreyaya qarşı sanksiyaların, onlar nüvə arsenalından əl çəkməyənədək aradan qaldırılmayacağına da bildirib.

Maraqlıdır ki, bir zamanlar ABŞ-la Şimali Koreyanın arasında müharibənin başlayacağı gözlənilsə də, birdən-birə münasibətlər yumşaldı. Bəs Trampın İn sevgisi nə ilə bağlıdır?

"Yeni Müsavat"a danışan ekspert Yeganə Hacıyeva bildirib ki, əslində bütün bunlara cavab tapmaq üçün Donald Trampın prezident kimi fəaliyyətə başlamasının ilk günlərində baş verən proseslərə nəzər salmaq lazımdır: "Kənar müdaxilələr nəticəsində prezident olmuş Donald Tramp və onun işlərini araşdıran tədqiqat qrupu vardı. Həmçinin eyni prosesi Senatda aparırdılar. Bütün bu araşdırmaların sonunda nüfuzdan düşsən, qeyri-ciddi qəbul olunan və ən əsası, seçilməyinin obyektivliyi sual altında olan prezident vardı. Belə olan halda prezident, təbii ki, xarici siyasətdə addımlar atmağa başlamalı idi. Çünki daxili siyasətdə o, şoumen kimi qəbul olunur, qeyri-ciddi hesab edilirdi. Nəticədə daxiləki proseslərə girişə bilmədi və öz qeydlərini xarici siyasətdə həyata keçirməyə başladı. İlk olaraq Donald Trampın Suriyanı vurmasının şahidi olduq. Bir gecənin içərisində Suriyada aeroportu dağıtması, daxilə nüfuz qazanmasına hesablanmışdı. Perspektiv olaraq düşən nüfuzunu qaldırmaq üçün Trampın nələrə əl atacağı müzakirə olunan zaman Şimali Koreya ehtimalları da var idi. Əlbəttə ki, bu ehtimal iki istiqamətdə idi. Onlardan biri müharibə cəhdi idi. Nəzərə alaq ki, Tramp nə qədər çılğın olsa da, ağıllı insandır və düşündü ki, bu yol, qısa müddətliyə nüfuz gətirsə də,

Trampın İn sevgisinin sirri - Ağ Ev başçısı nəyə can atır?

Ekspert: "Tramp əslində özünü təlxək kimi aparsa da, çox böyük siyasət aparır"

Yeganə Hacıyeva

uzun müddət üçün keçerli olmayacaq. Digər məqam kimi Rusiya ilə paralel diqqətləri yayındırmaq üçün Şimali Koreya ilə də münasibətləri yaxşılaşdırmaq yolunu seçdi. Son bir il ərzində ABŞ tərəfindən Şimali Koreya ilə bağlı üç fərqli mesaj eşitmişik. Hər üç mesajın strateji hədəfi sülhlə bağlıdır. Ancaq onlardan ikisi qarşıya qoyulacaq məqsədlərə çatmayacaq qədər qeyri-ciddi idi. Belə ki, Şimali Koreya ilə münasibətləri yaxşılaşdırmaq üçün ilk növbədə Cənubi Koreya ilə yaxınlaşma nəzərdə tutulurdu. Nəzərə alaq ki, onlar eyni xalqdırlar. Nəticə olaraq deyək ki, dünya nə qədər Trampı qeyri-ciddi siyasətçi kimi qəbul etsə də, onun addımlarında qətiyyətli prezidentin qərarları sezilir. O, daha çox Amerikanın iqtisadiyyatını sağlamlaşdırmağa yönəlik addımlar atır. Eyni zamanda Ya-

xın Şərq gedişlərindən başqa hal-hazırda Avrasiya səviyyəsində Mərkəzi Asiya və Avropa arasında ki təbii qaz nəqlində birbaşa olaraq Amerikanın rolunu dərinləşməsi Trampın adı ilə bağlıdır".

Ekspert hesab edir ki, Trampın addımları Amerika siyasəti üçün yeni tərz sayılsa da, əslində faydalıdır: "Əslində Tramp prezidentliyə namizədlik dövründə bildirdiyi kimi, Amerikanın maraqlarına xidmət edən addımlar atır. Tramp çılğınlığı ilə bərabər bütün riskləri də nəzərə alır. Meksika ilə bağlı da sərhədin çəkilməsini demişdi. Əslində bunun özü də ikili addım idi. Çünki o, prezidentliyə namizədliyi dövründə Meksikadan gələn miqrant axınının qarşısını almağa söz vermişdi. O, bu addımları ilə göstərdi ki, həqiqətən də sərhədi bağlamaq istəyir, ancaq Senat imkan vermir. Yeni

görünən budur ki, Tramp sadəcə, olaraq dəli kimi qələmə verilib. Əslində isə Vyetnam müharibəsindən sonra Trampdan başqa Amerikanın Yaxın Şərq və Mərkəzi Asiyada möhkəmlənən ikinci belə bir prezidenti olmayıb. Bunun üç il öncə proqnoz olaraq desəydik, hər kəs qeyri-ciddi yanaşardı. Hazırda Xəzəryanı ölkələr Xəzərin statusu ilə bağlı strateji sənədin imzalanması erəfəsindədir. Razılaşdırılmamış məqamlar var, ancaq bu da müzakirə mövzudur. Yaxın Şərqdə isə Əfqanıstan, Pakistan və Hindistan və Türkmənistanın sərhədinə yaxın olan Mərkəzi Asiyada transkontinental qaz xəttinin çəkilməsi nəzərdə tutulur. Xəzər ətrafında ən aparıcı neft-qaz şirkətləri isə Amerikanındır. Bu, Rusiyanın sıxışdırılmasıdır. Bəli, Rusiya Xəzər ətrafında söz sahibidir. Ancaq pulu kim verirsə, dikte edən də odur. Pulu isə amerikalılar verir. Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, Tramp özünü təlxək kimi aparmaqla böyük siyasət aparır. O, Amerikanın ticarətini çoxmilyardlıq artıq yükəndən azad edir, beynəlxalq təşkilatlardakı yüklərini azaldır, Mərkəzi Asiyada isə mövqelərini möhkəmləndirir. Bütün bunlar kiçik işlər deyil".

Əli RAİS,
"Yeni Müsavat"

Bir neçə gün əvvəl Bakıda gəncin nişanlanacağı qızı amansızlıqla öldürməsi xəbəri eşidən hər kəsin qanını dondurdu. Öldürənün 21, ölənin cəmi 17 yaşı vardı. Hər ikisi həyatının bahar çağında idilər. Kim bilir, bu iki gəncin qəlbində bir-biri ilə bağlı hansı ümidlər, hansı arzular vardı?!

Şahidlərin musavat.com-a verdiyi məlumata görə, qətli törədən Elçin Qədimov ərzaq mağazası işlədirmiş. Yəni, tüfeyli həyat təzi keçirən biri olmayıb. Nişanlısı Aytən Cəfərova da ortabab dolanan ailənin qızı olub.

Hüquq-mühafizə orqanlarının məlumatına görə, bir müddət əvvəl Aytənlə Elçin arasında münasibətlər yaranıb və gənc oğlan qıza onunla nişanlanacağını deyib. Lakin sonradan onların arasındakı münasibət pozulub və Elçin Aytənə elçi göndərməkdən imtina edib. Oğlanın bu hərəkətindən hiddətlənən Aytən Elçinə zəng edib. Bu zəngdən sonra Elçin babasından qalan tüfəngi götürərək qızgilin evinə gəlib.

Musavat.com-un əldə etdiyi məlumata əsasən, mayın 31-i axşam saat 10 radələrində qonşular Cəfərovların evindən güllə səsi eşidirlər. Nə baş verdiyini öyrənmək üçün hadisə yerinə gedəndə onları Aytənin anası qanlar içində "qarşılıb". Sən demə, Elçin ov tüfəngi ilə qızı güllələmək istəyərkən Aytənin anası Esmira Cəfərova özünü qabağa verib. Nəticədə ana və qızı güllə yaralanıblar. Yaralıların hər ikisi də xəstəxanaya yerləşdirilsə də, həkimlər 17 yaşlı Aytənin həyatını xilas edə bilməyiblər.

Ana-balını güllələyən şəxs əvvəl hadisə yerindən uzaqlaşsa da, sonradan polis bölməsinə gedib. E.Qədimov Aytənin onu söydüyünü deyərək törətdiyi dəhşətli qətlə "haqq donu" geydirib. Bundan sonrası isə hüquq-mühafizə orqanlarının işidir. Biz isə bu və buna bənzər formada törədilmiş meşət zəminində cinayətlərin pərdə arxasını analiz etməyə çalışacağıq. Ailə daxili cinayətlərin kökündə duran əsas səbəb nədir? Necə olur ki, bəzi insanlar dünənə qədər özünə doğma bildiyi adama bu gün öldürə bilər?

Psixoloq Fərqanə Mehmanqızı sözlərinə görə, insan şəxsiyyətinin formalaşmasında ətraf mühit və ətrafdakı insanların ona münasibətinin çox böyük rolu var: "İnsanın şəxsiyyətində hər hansı bir psixoloji problemi araşdırarkən şəxsiyyətin yaranma prosesinə gedib çıxırıq. İnsanın qəddar, aqressiv, hikkəldirsə, qarşı tərəfi anlamır və empati qura bilmirsə, səbəbi şəxsiyyətində olan problemlərdir. Binanın keyfiyyəti təməldən asılıdır. Təməl möhkəmdirsə, bina da dözümlü olacaq. Şəx-

Fərqanə Mehmanqızı

ne olmayıb". Necə yeni heç nə olmayıb? İsgəncəni normal qəbul edirsən. Bundan artıq sənə nə olmalıdır? İnsan hər hansı alçaldıcı sözü, zorakılığı adi hal kimi qəbul edirsə, bu, elə psixoloji problemdir. Belə uşaqlar böyüyəndə başqalarına qarşı zorakılıq edirlər. Zorakılıq yığılıb cinayətə çevrilir. Heç nə birdən-birə baş vermir. Hər ey xırda-xırda başlayır".

F. Mehmanqızı hesab edir ki, gələcəkdə bu kimi cinayətlərin qarşısını almaq üçün

Nakam sevgi qurbanları:

Aytənlərin, Aytəclərin

"ölümünün pərdəarxası səbəbləri"

Psixoloq: "Qadınlara əl qaldıran kişi uşaqlıqda döyülən oğlandır"

siyyətin formalaşmasının da təməli 0-8 yaş arasında qoyulur. Əsas da 2 yaşdan sonra formalaşır. Şəxsiyyət ailənin, uşağın yaxınında olanların, ətrafına ona göstərdiyi münasibətdən formalaşır. Şəxsiyyət də də möhkəmlilik münasibətin düzgünlüyündən asılıdır. Uşağın beyni süngər kimidir. Nə görsə, götürür. Və bu götürdükləri də şəxsiyyəti formalaşdırır. Zamanla şəxsiyyət formalaşır və bərkəyir, korreksiya olunmaz hala gəlib çıxır. Ancaq o zaman korreksiya oluna bilər ki, öz-özündə mənfiləri görür və mənfilərin üzərində işləməyə başlayır. Ailə daxili zorakılıq varsa, bu zorakılıq uşağa keçirsə və uşaq zorakılığın şahidi olursa, uşağın şəxsiyyətində hər hansı travmalar qoyur. Bu travmalar aqressiya, kin, qısqanclıq, eqoizm, səbirsizlik və şiddət yaradır. Hər hansı bir aqressiyadan söhbət gedirsə, ardınca mütləq şiddət gəlir. Bütün bunlar

da, əsasən də yeniyetməlik dövründən sonra şəxsədə depressiyalar əmələ gətirir. Depressiyalar da sonda qatil, cinayətə formalaşdırır. Belə insanların dalaşanda, əsəbiləşəndə qatil olma ehtimalı daha böyükdür. Ona görə də övlad böyüyəndə çalışmalıyıq ki, ona elə təməl qoyaq ki, gələcəyin qatili yetişdirməyək. Yaxşı ər olmaq hələ yaxşı ata olmaq demək deyil. Yaxud da yaxşı arvad olmaq, yaxşı ana olmaq demək deyil".

Psixoloqun fikrincə, qadınlara əl qaldıran kişi uşaqlıqda döyülən oğlandır: "Cəmiyyətə baxın, insanların üzündən zəhərimar yağır. Sanki insanlar ancaq şəkil çəkdirib sosial şəbəkədə paylaşmaq üçün yaşayırlar. Heç nədən həzz almırlar. Ancaq başqa birindən üstün olduğunu göstərməyə çalışırlar. Bu da daxildəki travmalardan xəbər verir. Adam var, deyir, "əşi, mən də uşaq vaxtı döyülmüşəm, mənə heç

uşaqların yanında kin-küdurət haqda danışmaq olmaz: "Hər bir şəxsin formalaşmasında təməl nöqtə ailə, ailənin münasibəti və sevgidir. Uşaqda eqoistlik varsa, onu korreksiya etmək lazımdır. Bütün bunları düzgün yöndə etsək, gələcəkdə cinayətlərin qarşısını alınacaq. Çünki depressiya, psixi pozğunluğun qarşısı alınmış olacaq. Cəmiyyətdə "mənim uşağım", "mənim balam", "mənim övladım" və s. deyə ifadələr var. Elə bir şey yoxdur. Uşaq sənədlə sənənin ola bilər, 2 yaşından sonra uşaq cəmiyyətə arasına çıxır. Bağçaya, məktəbə, universitetə gedir. Övlad dünyaya gətirirsən, cəmiyyət üçün şəxsiyyət yetişdirməlisən".

Xatırladaq ki, 3 il əvvəl Aytac Babayeva da 17 yaşında 20 yaşlı İzzət Hüseynov tərəfindən bıçaqlanaraq öldürülmüşdü.

□ Ləman MUTAFAQIZI, "Yeni Məsəvi"

Çimərlikdə yoluxmalardan necə qorunmalı?

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin şöbə müdiri Mirsalam Qəmbərov APA-ya bildirib ki, Sumqayıt, Qaradağ rayonu Sahil qəsəbəsi "Sahil" və Səbail rayonunun Şıx çimərliklərində zərərli maddələrin miqdarı normadan artıqdır. Bu səbəbdən qeyd olunan çimərliklərdən istifadə etmək məqsəduyğun deyil.

Nazirlik hər il istifadəsi məqsəduyğun olmayan çimərliklər haqda məlumat verir. Elə çimərliklərin özün də bu haqda məlumatlandırıcı lövhələr vurulur. Lakin bəzi insanlar "qadağandır" işarəsinə məhəl qoymadan harada gəldi, çimirlər.

Respublikanın baş infeksiyoz Cəlal İsayev bildirir ki, dəniz suyundan infeksiyalara yoluxmaq təhlükəsi elə böyük deyil. Çünki dəniz suyunun tərkibində infeksiyalar 1 saatdan artıq dənizdə qala bilmir: "Dəniz suyu duzlu olduğundan mikroblar buna tab gətirmir və məhv olur. Elə bakteriyalar da var ki, onlar dənizdə davamlılıq yaradır. Bundan başqa dəniz suyu özü-özünü tez-tez yeniləyir. İstirahət mərkəzlərinin hovuzlarındakı su dəniz suyundan daha təhlükəlidir. Onlar da zamanında xlorlansa, elə böyük təhlükə daşmaz. Amma dənizdə virusların mövcud olduğu, yaxud dənizin çirkəndiyi vaxtlar həmin qısa zaman kəsiyində dəniz suyu ilə təmasda olsanız, infeksiyaya yoluxa bilərsiniz. Bundan başqa, dənizdə eyni anda minimum 20 nəfər çimir. Əgər onlardan biri natəmiz olarsa, o halda digər şəxsin infeksiyaya yoluxma ehtimalı yüksək olur".

Dermatoloq Fərhad Qarayevin sözlərinə görə, açıq dəri tipi olanlarda Günəş şüalarına qarşı tolerantlıq aşağı olur: "Dərimizdə melanin adlı piqment var. Melanin dərimizi Günəşin zərərli təsirinə qoruyur. Açıq dəri insanlar bu piqmentin miqdarı az olur deyər, onlar günəşləndikdə dəriləri qızır. Onların dərisinin Günəşin şüalarına qarşı müqaviməti zəifdir. Bu da dəri xərcənginin yaranması ilə nəticələnə bilər. Qaralmağı daha çox qadınlar xoşlayır. Yaxud çimərliyə gedən insanlara tövsiyə olunur ki, gündorta 12-ə qədər, bir də axşam 5-dən sonra günün altına çıxsınlar. Qalan vaxtlarda kölgədə qalmağı üstünlük versinlər. Günəşləndikdən mütləq SPF tərkibli kremlərdən istifadə etsinlər. SPF-i 30-dan yuxarı olan istənilən keyfiyyətli krem günəşdən qorunmaq üçün kifayətdir. Onu da nəzərinizə almaq lazımdır ki, ən keyfiyyətli Günəşdən qoruyucu krem belə təsir müddəti cəmi 2-3 saatdır".

□ Ləman, "Yeni Məsəvi"

Ömrü uzatmağın yolu tapıldı

Bitki mənşəli əlavələrlə probiotiklərin həmahəng şəkildə istifadəsi insan ömrünü uzada bilər. Musavat.com AzEdu.az-a istinadən xəbər verir ki, Makqil universitetinin alimləri belə bir nəticəyə gəlib.

Elmi araşdırmanın nəticələri "EurekaAlert" portalında dərc olunub. Biomühəndislik sahəsinin mütəxəssisləri tədqiqatları drozofil milçəklərinin üzərində aparıb. Tədqiqatçılar onları simbiotik (probiotik və polifenolun qatışı) və trifala (bitki mənşəli əlavə) ilə yemləyib. Bu maddələrin köməkliyi ilə alimlər milçəklərin ömrünü 66 günə qədər uzadıb. Bu orqanizminə simbiotik və trifala düşməyən həşəratlardan fərqli olaraq 26 gün çoxdur. Bundan savayı biomühəndislər qocalmanın neqativ effektlərini aradan qaldıra bilər. Alimlər eksperimentin pozitiv effektini bağırsağın yolunda olan bakteriyaların işi ilə əlaqələndirir.

Professor Satiya Prakaşın sözlərinə görə, probiotiklər bağırsağın mikroflora və mikrofaunasının arxitekturasını əhəmiyyətli dərəcədə dəyişir, qidaların metabolizminə müsbət təsir göstərir. Alimin əmin edir ki, bu metodla analoji nəticəyə insanlarda da nail olmaq olar. Belə ki, drozofil milçəkləri və məməlilərdə olan biokimyəvi reaksiyalar təxminən 70 faiz uyğun gəlir.

Mövsümü olmayan qarpız-qovun yeyəkmi?

Eyyub Hüseyinov: "Mövsümü olmayan meyvə və tərəvəzlərdə nitratın tərkibi daha çox olur"

İyun ayının ilk günləri olmasına baxmayaraq artıq bazarlarda qarpız, yemiş satıldığına şahidi oluruq. Araşdıranda məlum olur ki, bu məhsullar əsasən İran və Türkiyədən gətirilir.

Həkimlər dəfələrlə mövsümü olmayan meyvələrin insan orqanizmi üçün zərərli olduğunu qeyd etsə də, bu cür meyvə-tərəvəzlərin alıcılıq qabiliyyəti kifayət qədərdir. Məlumdur ki, mövsümü olmayan meyvə-tərəvəzlər yetişdirilərkən onların tez yetişməsi və uzun müddət saxlanılması üçün kimyəvi maddələrdən istifadə edilir. Beləliklə, nitratların, böyümə hormonlarının istifadə edilməsi məhsulu kifayət qədər təhlükəli edir. Bu cür məhsullar da insan üçün onkoloji, qaraciyər xəstəliklərinə, bir çox hallarda isə zəhərlənmələrə səbəb ola bilər.

Azad İstehlakçılar Birliyinin sədri Eyyub Hüseyinov mövzu

ilə bağlı "Yeni Müsavat"ə danışdı: "Bu cür məhsullar ağır insan əməyinin nəticəsində əmələ gəlir. Çünki onlar ağır istixanalarda yetişdirilir, ağır zəhmətdən sonra ərşəyə gəlir. Son 6 ildə hər il bizim qurumumuz xüsusi vasitələrlə qarpızın, ye-

mişim tərkibində olan nitratları ölçür. Demək olar ki, bütün Bakı bazarlarında monitoring aparmış, nəticədə məlum olub ki, araşdırılan qarpızların 98 faizinin tərkibində nitratların miqdarı normadan xeyli çoxdur. Halbuki, həm yemişdə, həm də

qarpızda 60 ml qramdan artıq nitrat olmamalıdır. Lakin dəfələrlə yoxlamış, bu miqdar 300 və yaxud 350 ml qram çıxır. Bu miqdar artıq 360 olarsa insanlarda zəhərlənmələr olur. Qarpız-yemişdə nitratın miqdarının çox olmasının da müxtəlif səbəbləri var. Belə ki, sovet dövründə Azərbaycan torpaqları zəhərlənib, nəticədə kəndli məcburən bu məhsullara nitrat verir. Əgər nitrat verilməsə, nəticə olmur. Mövsümü olmayan meyvə və tərəvəzlərdə isə nitratın tərkibi daha çox olur. Bu qorxuludur. Məlumdur ki, insanlar mövsümü olmayan meyvələrdən istifadə edir, biz bunun qarşısını ala bilmərik. Sədəcə, tövsiyə edə bilir ki, bu meyvələrdən az qəbul edilsin. Hazırda bu məhsullar bazara çıxarılıb. Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi həmin məhsullara nəzarət etməli, kəndliyə başa sal-

"Dünya gözəli-2018" in qalibi yol qəzasında öldü

"Dünya gözəli-2018" gözəllik müsabiqəsinin qalibi Saniya Şakirova Qırğızstanda yol qəzasında həlak olub. Virtualaz.org bildirir ki, bu barədə Qırğızstan Daxili İşlər Nazirliyinə istinadən TASS agentliyi məlumat yayıb.

Hadisə İssik-Kul vilayətində Balıqçı-Qaraqol şosesində baş verib. S. Şakirovanın olduğu taksinin sürücüsü idarəetməsini itirib və avtomobil divara çırpılıb. Qəza nəticəsində S. Şakirova həyatını itirib, sürücü isə ağır xəsarət alıb.

Xatırladaq ki, 31 yaşlı Saniya Şakirova üç uşaq anası idi. O bu il martın 28-dən aprelin 4-dək Vyetnamda keçirilən "Dünya gözəli-2018" gözəllik müsabiqəsinin qalibi olmuşdu.

malıdır ki, məhsula nə qədər nitrat vermək olar".

Onu da qeyd edək ki, bir çox ekspertlər həm mövsümü, həm də mövsümü olmayan qarpız-yemiş alarkən satıcıları diqqətli olmağa çağırır. Bildirilir ki, qalın qabıqlı, ölçüləri həddindən artıq böyük, üzərində boz və ağ zolaqları olan qarpız və yemişləri almaq tövsiyə olunmur. Xüsusən də diqqət etmək lazımdır ki, qar-

pız və ya yemiş Günəş şüası altında çox qalması.

Əgər qarpız əzilmiş, çürümüş və formasını dəyişibsə, ondan istifadə etmək olmaz. Və yaxud əgər qarpızın rəngi ağ və çəhrayı rəngdədirsə, deməli məhsul hələ yetişməyib. Digər tövsiyələrdən biri də budur ki, bu məhsulları soyuducuda uzun müddət saxlanılmasın.

□ Xəlida Gəray, "Yeni Müsavat"

"Qarabağ" üçün 2018 sınağı: ən azı, ötən ilki uğur təkrarlanacaq mı?

Natiq Muxtarlı: "Qurban Qurbanov özünün fəlsəfəsinə uyğun oyunçuları transfer edəcək..."

"Qarabağ" futbol klubunun əsas oyunçularının komandanı tərk etmələri, yaxud onların yeni müqavilələrin imzalanmaması gündəmdən düşür. Son Çempionlar Liqasında tarixi uğur qazanaraq, qruplara düşən Ağdam təmsilçisi bu il də ölkəmizi ən mötəbər yarışda təmsil edəcək.

İyunun 19-da "Qarabağ"ın Çempionlar Liqasındakı rəqibi məlum olacaq və Qurban Qurbanovun yetimləri iyulun 10 və ya 11-də ilk oyununa çıxacaq. Lakin turnirin başlanmasına qısa müddət qalmış klubu bir-birinin ardınca oyunçuların tərk etməsi fərqli mövqelərə səbəb olub.

Doğrudur, "Qarabağ" boş dayanmır, artıq gedən futbolçuların yerini dolduracaq bir neçə futbolçu transfer edib. Lakin futbol mütəxəssisləri yeni oyunçuların kluba uyğunlaşmalarının bir müddət vaxt aparacağını və nəticədə bunun Çempionlar Liqasındakı yarışa təsirsiz ötürməyəcəyini düşünürlər.

Hər kəsi bir sualın cavabı daha çox narahat edir. "Qarabağ" heç olmasa Çempionlar Liqasındakı son uğurunu bu il də təkrarlayıb, Azərbaycan xalqını sevindirə biləcək mi? Axi,

söhbət təkə futboladan yox, həm də Qarabağ adının təbliğindən gedir...

Futbola yaxından maraqlanan Böyük Quruluş Partiyasının sədri, deputat Fazil Mustafa futbolçuların bir klubda daimi qalmaları kimi ənənənin olmadığını söylədi: "Anladığım qədər il Çempionlar Liqasında oynayan oyunçular mövqiblərinin və transfer qiymətlərinin artırılması yəqin istəyiblər. Buna da imkan nə qədər çatıb-çatmayıb deyə bilmərəm. Amma görünən

odur ki, həmin oyunçuları klubda saxlamaq üçün gəlməyib. Çox güman ki, klubu tərk etmələri bu motivdən doğur. Adətən bir komanda uğur qazananda əvvəlki qiymətlərlə oyunçunu saxlamaq problemə çevrilir. Amma dünyanın sonu deyil. Çünki yeni oyunçularla uğurları təkrar etmək mümkündür. Deputat onu da bildirdi ki, bu komandanın sıradan çıxması yaxud zəifləməsi Azərbaycanın milli maraqlarına uyğun deyil: "Biz elə etməliyik ki, klub ən azından ötən ilki nəticələrini təkrarlasın. Təsəvvür edin ki, bu gün UEFA kubokunu qazanmış komanda ilə həm səfərdə, həm də evində heç-heçə etmək "Qarabağ" klubunun bir ənənəsi,

özünəməxsus sistemi var. Bu sistemi qoruyub saxladıqda oyunçular getsə belə, yenilərlə də müəyyən hədəflərə çatmaq mümkündür".

Deputat onu da bildirdi ki, bu komandanın sıradan çıxması yaxud zəifləməsi Azərbaycanın milli maraqlarına uyğun deyil: "Biz elə etməliyik ki, klub ən azından ötən ilki nəticələrini təkrarlasın. Təsəvvür edin ki, bu gün UEFA kubokunu qazanmış komanda ilə həm səfərdə, həm də evində heç-heçə etmək "Qarabağ"ın nə qədər ciddi sistemə və potensiala malik olduğunu göstərir. Hər halda klubun zəifləməsi çox üzücü olardı. Bütün imkanları səfərbər edib onu ayaqda tutmaq lazımdır. Bu adın Avropa və dünya məkanında Çempionlar Liqasında səslənməsi bizim böyük bir təbliğat məşinimizin işləməsi deməkdir. İstənilən halda "Qarabağ" bu itkilərə görə problem yaşayacaq. Amma gedişatdan çox şey asılı olacaq. Klubunun parlama imkanları da az olmayacaq. Bu imkanlar ətrafında müəyyən məsələləri həll etmək mümkün olacaq. Baş məşqçinin də burada rolu böyükdür, amma məşqçi meydana oynamır, bu funksiyaları oyunçular yerinə yetirirlər. Yaxşı futbolçular olmalıdır ki, baş məşqçi də bundan faydalansın bu oyunçular üzərində sistem qurulsun. Sistemə oyunçular adaptasiya olunanda qabiliyyətləri tələbatə nə qədər cavab verməsə belə sistem komandanı ayaqda saxlaya bilər. Hər halda kluba bir neçə yaxşı transferlərin edilməsi vəziyyəti dəyişə də bilər".

Komanda.az saytının redaktoru Natiq Muxtarlı "Qarabağ"ın heyətindəki dəyişikliklərin komandanın oyununa təsir edəcəyini düşünür: "Bütün hallarda "Qarabağ"ın əvvəlki sistemlə oyunu, uğurlarının davamı transfer ediləcək əcnəbi futbolçulardan asılı olacaq. Çünki onsuz da klubu tərk edən yerli oyunçular Avropa kuboklarında o qədər əhəmiyyətli rol oynamırdılar. Açıq, "Qarabağ"ın indi transfer etdiyi yerli futbolçuların da Avropa kuboklarında əhəmiyyətli olacaqlarını düşünürəm. Bütün hallarda komandaya gələn əcnəbi futbolçuların hansı səviyyədə olduqlarını gözləməliyik. Artıq bu transferlərdən biri reallaşdı. "Qəbələ"nin oyunçusu Filip Ozobiç "Qarabağ"ə transfer olunub. Ozobiç Azərbaycan fut-

boluna bələd oyunçudur. O futbolumuzun içərisində bişib. Onun "Qarabağ"ə adaptasiya olunmasında ciddi problem görmürəm. "Qəbələ"nin Avropa oyunlarında əsas silahı da o idi. Onun mərkəz xətdə yeni klubuna uğur gətirəcəyini düşünürəm. Məni ən çox narahat edən "Qarabağ"ın hücum xəttinə transfer olunacaq futbolçulardır. Bu xəttə adaptasiya olunan oyunçu "Qarabağ" üçün əsas silaha çevriləcək. Belə transferlər nə qədər tez olursa, bir o qədər yaxşı olar. Dəfələrlə görmüşük ki, "Qarabağ" avrokubok oyunlarının ilk mərhələsində zəif təsir bağışlayıb. Bu da təlim-məşqlərdən sonra xətlər arasında əlaqələrin tam bərpa olunmamasının səbəbidir. Millinin oyunları bitib. Bu baxımdan təlim-məşqlərə qədər transferlər mütləq həyata keçirilməlidir. Çünki vaxt qazanmaq üçün bu vacibdir. Yeni oyunçuların kimlərin olduğunu gözləyək. Yalnız ondan sonra konkret fikir söyləmək olar. Azərbaycan futbol ictimaiyyətinin narahatlığı başa düşüləndir. Onlar "Qarabağ"dan əvvəlki uğurlarının təkrarını ən azından gözləyirlər. Klub rəhbərliyinin açıqlamasından görünür ki, yüksək səviyyəli futbolçularla danışıqlar aparılır və belə oyunçuların transferi gündəmdədir. Belə oyunçuların adaptasiya mərhələsi də bir qədər yüngül keçir. Bunu bütün legionerlərə də aid etmək olmaz. Güman edirəm ki, Qurban Qurbanov oyun fəlsəfəsinə uyğun oyunçuları transfer edəcək. Onun aylardır futbolçuları izlədiyini düşünürəm. Bir məsələdə bəxtimiz gətirəcək ki, ilkin mərhələdə "Qarabağ"ın rəqibləri dişinə uyğundur. Bu baxımdan yeni oyunçuların adaptasiya olunmaları üçün bu oyunların böyük əhəmiyyəti olacaq.

□ Cavanshir ABBASLI, "Yeni Müsavat"

Masalarımızdaki "narkotik qidalalar"

"Ay bala, kim bilir hansı yağlarla hazırlayırlar onları". Bu replika sizə də tanış gəldimi? Bu deyinmin ortaya çıxmasına səbəb olan fast-food sektorunun nə qədər köhnə olduğunu eşitdiyiniz zaman şok olacaqsız.

Uşaqkən valideynlər tərəfindən "mənbəyi məlum olmayan" şəkildə adlandırılan fast-food növlü yeməklər günümüzdə də populyarlığını qorumaqdadır. Artıq on minlərlə şöbəsi olan firmaların hər yerdə eyni keyfiyyətdə hazırlanan məhsulları həyatımızın bir parçası halına gəlib. Nə qədər sağlam olması ilə bağlı müzakirələrin olduğu, hətta bununla bağlı sənədli filmlərin belə çəkildiyi bu yemək növünün uzaq keçmişə dayandığını öyrəndiyinizdə təəccüblənəcəksiz.

Nə deməkdir bu fast-food?

1. "Hazır yemək" olaraq adlandırılrsa da, tam tərcüməsi "sürətli yemək"dir. Yəni müştərilər üçün bufet, restoranlarda və ya səyyar satıcıların təqdim etdiyi sürətlə hazırlanan və ya paket edilmək üzrə satılan yeməklər başa düşülür.

2. Hamburgerin tarixi orta əsrlərə təsadüf edir.

Çox adam fast-foodun ilk olaraq Amerikada ortaya çıxdığını düşünsə də, bu, belə deyil. Bir çox fast-food məhsulu yüzillər öncəsinin Avropasına təsadüf edir. 1598-ci il London araşdırmasında və 1840, eləcə də 1850 dövrlərinin İngiltərə tarixinin əldə olduğu dövrlərdə də fast-food məhsullarından bəhs edilir.

3. Romalılar tərəfindən fast-food növlü yeməklər istifadə edilir.

Hətta fast-food tərzindəki məhsulların tarixini daha da keçmişə apara bilərik. Bu gün sevərək yedikimiz hamburgerlər əslində Orta Şərq dönmində Rusiyanın Baltika bölgələrində, xüsusən də tatarlar olmaq üzrə bir çox qəbilə tərəfindən yeyilən bifşteklərdir. Tatarlar bu ləzzətli əti Hamburg limanında almanlara tanıdıblar, almanlar isə bu əti qızartdıqdan sonra soğan qataraq tükətməyə başlayıblar. Bununla yanaşı işi daha da geriye götürərək miladdan öncəki illərdə romalıların fast-food məhsulu olaraq qəbul edilən hamburger və pizza növlü yeməkləri yediklərini deyənələr də var.

4. ABŞ fast-foodunun tarixçəsi.

1950-ci illərdə Amerikada qurulan fast-food növlü yeməklər satan firmalar bu sahədə o qədər böyüdülər ki, milyardlarla dollarlıq qazanc əldə edən, minlərlə şöbəsi olan qurumlar halına

Və ya fast-food necə həyatımızın ayrılmaz hissəsinə çevrilib

gəldilər. Bununla da avtomatik olaraq hamburger və pizza kimi fast-food növlərindən bəhs edilincə, ilk ağıla ABŞ-in gəlməsi qaçılmaz oldu. Gündə 69 milyon nəfərə xidmət verən "McDonalds" bu sektorun liderliyini saxlasa da, onun arxasınca hamımızın tanıdığı KFC və "Burger King" kibi markalar gəlməkdədir.

5. Fast-foodun nə qədər sağlam olması məsələsində dartsımlar davam edir.

Fast-food yeməklərinin insan sağlamlığına çox ciddi zərəri olduğu məsələsində illərdir davam edən bir dartsıma var. Fast-food növü yeməklərin bir çox xəstəliyə səbəb olduğunu deyənlərin sayı heç də az deyil. Hətta bu mövzuda hazırlanmış bir sənədli film də var: Morqan Spurlock adlı bir sənədli film rejissoru tam bir ay boyunca bütün yemək saatlarını bir fast-food mağazasının məhsullarından yeyərək keçirir. Hardasa ölümlə burun-buruna gələn Spurlock bu təcrübəsini qeydiyyata alır və "Şişirt Məni" adlı bir sənədli filmi ictimaiyyətə təqdim edir.

şey adi qastritdən başlayır və xoralara, qanaxmalara gətirib çıxarır və nəticədə pasiyent cərrahin qəbuluna düşməli olur.

Dünyada olduğu kimi, Azərbaycanda da ən geniş yayılmış qida borusu xəstəliklərindən biri qida borusu xərçəngidir. Belə ki, qida boru xəstəliklərinin 30-40 faizində bu problemə rast gəlinir. İldə hər

Hər şey qastritdən başlayır və insan cərrahin pasiyentinə çevrilir

Həkimlərin ümumiləşdirilmiş rəyi isə ondan ibarətdir ki, fast-food qidalarında -dönərlər, lahmançunlar, hamburgerlərdə və s. işlədilər ətlər yaxşı bişirilmir. Orada işlədilər yağların mənşəyi bəlli deyil, eyni yağda külli miqdarda qida hazırlanır. Belə qidaların strukturu dəyişir və onlar kanserogenə çevrilir. Bu cür qidaları qəbul etmək çox təhlükəlidir.

Ətlərin yaxşı bişirilməməsi nəticəsində insanlar tez-tez bağırsağın müxtəlif helmintoz və başqa parazitər xəstəlikləri ilə müraciət edirlər. Buraya lyamblioz, blastositoz, exinokokkozları aid etmək olar ki, sonuncu ilk növbədə qara ciyerdə ciddi problemlər yaradır və insan artıq cərrahin pasiyentinə çevrilir.

Digər tərəfdən, fast-food yeməkləri mədənin və onikibarmaq bağırsağın selikli qişasına ciddi zədə verir. Hər

100 min nəfərdən 5-7-də bu xəstəliyə rast gəlinir. Qadınlara nisbətən kişilərdə qida borusu xərçənginə rast gəlmə ehtimalı 2-3 dəfə daha yüksəkdir. Bu da kişilərin içki, siqaret və s. kimi zərərli vərdişlərə daha çox meyilli olmasından irəli gəlir. Bundan əlavə, fast-food qidaları da bu xəstəliyin yaranması riskini artırır. Adətən 40-60 yaş arası insanlarda rast gəlinən bu xəstəliyin bəzi hallarda 40 yaşın altında insanlarda da görünmə ehtimalı var.

Fast-food niyə artıq çəki yaradır?

Heç kimə sirr deyil ki, fast-food birbaşa artıq çəki yaradır. Üstəlik, burada böyük çəkildən söz gedir. Fast-food niyə artıq çəki yaradır?

Bütün həkim və dietoloqlar iddia edirlər ki, fast-foodun ziyarı onun çox qəbulu ilə daha da artır. Bu səbəbdən müntəzəm fast-food qəbulu arzu olunmazdır.

Əsas məsələ ondadır ki, bu tip qidalar yüksək kalorili, yüksək dərəcədə yağlı və az

vitaminli olurlar. Əsasən də, bu, hamburgerlərə aiddir.

İş ondadır ki, bu tip restoranlar müştəriləri daim cəlb etmək üçün qidaları çox yağlı və bol şəkərli edirlər. Hətta sağlam qida altında satdıqları salatlarla belə dadlandırıcıları istifadə edirlər ki, bunları da sağlam qida adlandırmaq çətindir.

Fast-foodun ziyarı bəzində hər kəs bilir, lakin bu restoranların satışı ildən-ilə artır. Ən əsas mənfi nəticə kimi artıq çəki və piylənmə qeyd olunur. Hamburger, free, südlü kokteyllər, qızardılmış toyuq dadlı olmaqla yanaşı olduqca kalorilidir. Məsələn, ən populyar olan çizburqer tərkibində 540 kilokalori və 29 qr yağ cəmləşdirir, əlavə olaraq free də qəbul edilərsə - 500 kilokalori və 25 q yağ deməkdir.

Fast-food yüksək natrium tərkibinə malikdir. Natrium qidanı dada gətirir və uzunmüddətli edir. "The American Heart Association" qeyd edir ki, insan orqanizminin gündəlik qəbul edəcək natrium miqdarı 2300 mq-ı aşmamalıdır. Çizburqer və free artıq 1390 mq natriuma sahibdirlər.

Müntəzəm yüksək natriumun qəbulu orqanizmdə su saxlanması gətirib çıxardır, nəticədə qan həcmi artır və arterial təzyiq yüksəlir.

Müntəzəm fastfoodun qəbulu - yüksək miqdarda yağlar və qanda xolesterinin artmasına gətirib çıxardır.

Bir sözlə, fast-food qəbulu insan orqanizminə ziyandır. Əgər siz bundan tam imtina edə bilmirsinizsə, ən azından fast-food qəbulunu azaldın və aşağıdakı məsləhətləri nəzərə alaraq, ziyanın həcmi azaldın.

*Çipsi əvəzinə popkorn;

*Dondurma əvəzinə dondurulmuş meyvə şirəsi;

*Adi burqer əvəzinə təvəzli burqer;

*Südlü kokteyl əvəzinə meyvəli smuzi;

*Qazlı içkilər əvəzinə ev limonadı istifadə etməyə çalışın.

Fast-food insan genlərini dəyişir!

Bizim immun sistemimiz fast-food qidalarını bakterial infeksiya kimi qəbul edir, bu qidalar "epigenetik dəyişikliklər"ə yol açır. Bu nəticəyə Bonn Universitetinin genetik alimləri gəliblər.

Siçanlar üzərində aparılan təcrübədə bir neçə siçan "qərbsayağı pəhriz"ə otuzdurulub. Onlara yağı, şəkəri, duzu bol olan fast-foodlar verilib, meyvə, tərəvəz isə verilməyib. 1 aydan sonra onların qanında təhlükəli infeksiyaya yoluxma olduğu kimi immun hüceyrələri yaranıb.

"Sağlam olmayan qidalanma" siçanların qanında qranulosit və monositlərin sayını artırır. Alimlər siçanların orqanizmində "fast-food ötürücüsü" adlı bir gen təyin ediblər ki, bu gen zərərli qidalara güclü

reaksiya verir.

Ən maraqlı fakt isə bu pəhrizin immunitetə təsiri olub. Fast-food siçanların genetik informasiyanı qoruyub saxlamaq qabiliyyətini dəyişib. Hüceyrələrdəki DNK sapları adətən zülal ətrafında dolanmış kimi olur. Amma qeyri-sağlam qidalanmadan sonra bu saplar öz strukturunu dəyişərək, bir neçə sapın topadan ayrılıb ayrıca struktur kimi qalmaqca can atıb. Belə mənşərə adətən orqanizmdə iltihabi proses başlayanda baş verir.

Siçanlar 1 aydan sonra adı qidalanmalarına keçdikdən sonra qanda DNK-nın mənşərəsi dəyişib, iltihab prosesi əlamətləri yoxa çıxıb, amma immunitetdə epigenetik dəyişikliklər hələ də qalmaqda davam edib.

Bu təcrübə onu göstərib ki, fast-food və zərərli qidalanmaya orqanizmin reaksiyası bir iltihabi prosesə olan reaksiya kimidir. Orqanizm bu qidaları təhlükə və xəstəlik kimi qəbul edir, dərhal qanda dəyişikliklər baş verir, "döyüş hazırlığı" signalı verilir. Əgər insan bu zərərli qidalardan əl çəkib, sağlam qidalanmaya keçərsə, orqanizm yalnız 2-3 aydan sonra bunu başa düşüb, bu prosesləri ləğv edə bilər. Amma insan uzun müddət -uşaqlıqdan yaşlanana kimi fast-food yeyərsə, onun qanında və genetikasında bu dəyişikliklər geridönməz hala çevrilir, burdan da II tip şəkərli diabet, ürək, qan-damar sisteminə problemlər başlayacaq.

Hazır yeməkləri narkotik qida adlandıranlar...

Avropalı mütəxəssislər satışda olan hazır yeməkləri insan həyatına təhlükəli qida və "narkotik qida" kimi tanıdı. Bu qidaların tərkibindəki süni kombinasiyalar narkotik maddələrdə olduğu kimi, insanda asılılıq vəziyyəti yaradır və bu da nəticədə insanda ciddi fəsadlara - xəstəliklərə yol açır. Avropa alimləri apardıqları uzun araşdırmalar nəticəsində belə bir qənaətə gəliblər ki, ziyanlı yeməklərdə olan dadın süni kombinasiyası beyinin neyronlarına psixotrop maddələr kimi təsir edir.

Əslində bir çox müasir qida məhsullarının istehsalında narkotiklərin hazırlanmasında istifadə olunan texnologiya işlənir. Bu təsirin səbəbi dadın süni kombinasiyasıdır. Dad reseptorlarının stimulyasiyası vasitəsilə beyin aktivləşməyə başlayır. Ona görə də, məsələn, süd kokteylləri və çipslər insanda asılılıq yarada bilər, təzə meyvə isə yox.

□ Sevinc TELMANQIZI,
"Yeni Müsavat"

MÜSAVAT

Son səhifə

N 120 (7009) 4 iyun 2018

Delfin 80 plastik paket uddu və öldü

Taylandın cənubunda 80 plastik paket udan qara delfin ölüb. Bu barədə BBC xəbər verib. Heyvanı su kanalında 28 mayda aşkar ediblər. Hadisə yerinə delfini xilas etmək üçün xilasedicilər dəvət edilsə də, iyunun 1-də heyvan ölüb. Ölümündən öncə delfin 5 plastik paketi qusub. Taylandlı bioloq jurnalistlərə izah edib ki, delfin onsuz da sağ qala bilməzdi. Çünki udduğu plastik torbalar ona qidalanmağa imkan vermirdi. Məlum olub ki, onun mədəsində və boğazında səkkiz kiloya yaxın paket yığılıb. Bunlarsa ona nəisə yeməyə və yediyini həzm etməyə imkan vermirdi.

Tayland rəhbərliyi isə mayda plastik paketlərə əlavə vergi qoyulacağını elan edib. Bu ölkə sözügedən məhsulun ən böyük istehsalçısı sayılır və hesab edilir ki, bu, hər il yüzlərlə dəniz heyvanının məhvində səbəb olur. Qara delfinlərin təxminən 9 metrə yaxın uzunluğu var, onların çəkisi isə orta hesabla 800 kilo çəkir.

Qorilla ilə birgə telefonunda videoya baxdı

Amerikanın Luisvill şəhərindəki zooparkda Lindsy Kostello adlı qadın qorillaya öz smartfonundan video göstərməklə onun diqqətini cəlb etməyə nail olub. Qız heyvanla çəkdiyi şəkli İnstagram səhifəsi vasitəsilə yayıb. "Yeni dostumla birlikdə mən balaca qorillalarla videoya baxmağı sevirem." Bunu da Kostello şəklin altında yazıb. Şəkil sosial şəbəkədə 500 bəyənmədən artıq toplayıb. Qızın səhifəsinə ümumən 2.2 min istifadəçi abunə olub.

İyun ayında məlum oldu ki, Los Angeles şəhərində yerləşən zooparkda natiqə bənzenən qorilla var. Heyvanla şəkil sosial şəbəkədə, ondan sonra isə dünya mediasında geniş yayılıb. İstifadəçilər şəklin altında

bu sözləri yazıblar: "Qorilla ilə birgə videoya baxırdıq. Əslində isə hava yaxşıdır və mühazirə oxuyabiliyəm".

Ömründə ilk dəfə köpəkbalığı gördü, suya girib onu tutdu

Amerikanın Vaşinqton şəhərində tələbə çılpaq əlləri ilə köpəkbalığını (akula) tutub. Lenta.ru saytı xəbər verir ki, bu haqda "The Seattle Times" xəbər yayıb. 19 yaşlı Aleks Uinn Viskonsin-O-Kler Universitetinin ikinci kursunda təhsil alır. O, dostları ilə istirahət etdiyi yerdə bir çox köpəkbalığını fərqləndirib. O saat həvəslə suya hoppanıb və bir neçə saniyədən sonra əllərində balıqla suyun üzünə çıxıb.

Uinn iddia edir ki, o, heç vaxt bu qədər yaxınlaşmış köpəkbalığı görməyib. Ona görə də qərar verib ki, onun daha belə bir şansı olmayacaq. Tutduğu balığı bütün dostlarına nümayiş etdirəndən sonra onu suya buraxıb. Dediyyə görə, yırtıcı balığa heç bir ziyan verməyib. Adı tikanlı akulaların (katranlar) uzunluğu bir qayda olaraq bir metri aşmır. Onlar insan üçün heç bir təhlükə təşkil etmirlər. Amma iynələri ilə insanı yaralaya bilərlər.

Pişiklər sahiblərini səslərindən tanıyır

Tokio Universitetinin professorlarının uzun müddət davam edən araşdırmaları nəticəsində məlum olub ki, pişiklər sahiblərinin səsini tanıyır, lakin onları eşitmək istəməzlər. Araşdırma zamanı əvvəlcə pişikləri tanımayan 3 nəfər onları adları ilə çağırıb. Pişiklər tanımadıqları səslərə heç bir reaksiya verməyiblər. Sonra isə sahibləri onlara səslənib. Pişiklər sahiblərinin səslərini eşitdikləri zaman başları, qulaqları, ayaqları, quyruqları və gözləri tərpənib.

Maraqlıdır ki, pişiklər sahiblərinin səslərini tanısalarda, onları eşitməmiş kimi hərəkət edirlər. Mütəxəssislər itlərlə pişiklərin sahiblərinə qarşı fərqli münasibət bəslədiklərini deyirlər. Bunun səbəbi isə itlərin qədim zamanlardan bəri insanların dostu olması, pişiklərin isə yalnız siçan tutmaq məqsədi ilə saxlanılmasıdır.

QOÇ - Qarşınızda duran bu təqvimdə əsas gücünüzü münasibətlərə yönəldin. Amma diqqətli olun: rüşvət almaq, zina etmək, çadugərə getmək çox təhlükəlidir. Tövbə məqamı, saflaşma vaxtıdır.

BÜĞA - Ümumi kosmik fon çox gərgindir. Nədəsə tərəddüdünüz varsa, bəri başdan onu təxirə salın, çünki belə məqamlarda onun alınması daha çox ehtimal olunur. Haqlı olmağınızla bahəm, güclü də olmalısınız.

ƏKİZLƏR - Bu tarixdə köhnə işləri təzələmək məsləhət deyil. Hər şeyin təzəsi daha yaxşıdır. İlk növbədə özünüzü situasiyaya uyğunlaşdırmalısınız. Lovğalığ və özündənrazılıq etməyin. Bütün gücünüzü açıq havada olun.

XƏRÇƏNG - Sevindirici olaylar, şadyanlıqlar günü olduğu üçün qısqanclıqdan, başqalarına qarşı hiçkəndə doğan istənilən addımınız böyük təhlükə yarada bilər. Bu gün elektrik cihazları ilə ehtiyatlı davranın.

ŞİR - Təzadlı gündür. Ziddiyyətli hadisələr bir-birini əvəz edəcək. Bu səbəbdən ilk növbədə əldə olanları qorumaq lazımdır - pulunuzu, malınızı sağa-sola səpməyin. Kiminsə qəlbinə dəyməyin, axı qəlb Allaha məxsusdur.

QIZ - İmkan daxilində fəaliyyətə ara verib ruhi dünyanızı qidalandırın. Özünüzü azad və müstəqil hiss edin. Heç kimdən qorxmayın, daxili saflığınıza əminsinizsə, buna güvənib yalnız irəli gedin.

TƏRƏZİ - Əsas gücünüzü münasibətlər müstəvisinə yönəltmək lazımdır. Hörmət qazanmaq üçün bəlkə də bundan yaxşı məqam olmayacaq. Özünüzü güclü adam sanırsınızsa, bu gün həttə zamanı da idarə edə bilərsiniz.

ƏQRƏB - Ətrafınızda kim varsa, hamısına sevinc, gülüş bəxş edin. Problem və qayğılardan uzaq olun. Elə zənn edin ki, bu gün "iş orucu" tutmusunuz. Axşam süfrəsində şükür edin ki, bu günü sağ-salamat başa vurmusunuz.

OXATAN - Sevgi müstəvisində mövcud olan boşluqları doldurmağa tələsin. Elə addım atın ki, sizə rəğbət yaransın. Əgər maddi imkanınız yetməyib, sevdiniz insana yadda qalan bir hədiyyə də ala bilərsiniz.

OĞLAQ - Kimsə sizdən imkanınız yetən bir şey istəyə, tərəddüd etmədən verin. Səxavətinizi əsirgəməyin. Əslində bu, problemlə işlərinizin həllinə yardımçı olacaq. Göy qübbəsi köhnə dostlarla əlaqəni də uğurlu sayır.

SÜTÖKƏN - Gün ərzində vacib maliyyə işlərini qaydasına salmaq olar. Xüsusən də gü-nortadan sonra bu istiqamətdə fəal olmalısınız. Astroloji göstəricilər qida və yuxu rejiminə riayət etməyi məsləhət görür.

BALIQLAR - Mümkün qədər bu təqvim ev şəraitində keçirməyə çalışın. İzdiham içində olmaq və ya uzaq səfərə çıxmaq münasib deyil. Bu gün olub-keçənlər haqqında müfəssəl informasiyalar toplayın.

Unutmayın, Tanrı ulduzlardan daha yüksəkdə durur!

Təndir başında çörək bişirirdi, təndirə düşdü

Pakistanda təndirin başında çörək bişirən iki nəfərdən biri diqqətsizlik nəticəsində təndirə düşüb. Sürətli bir həmlə ilə alovlar içindəki quyudan çıxan adam böyük bir faciədən də öz səyi hesabına qurtuldu. Həmin anlar təhlükəsizlik kamerası tərəfindən qeyd edilib. Ümumiyyətlə, qeyd edilir ki, Pakistanda belə hallar tez-tez baş verir. Bir çox hallarda bunun gerçəkəndən qəza nəticəsində baş verdiyi bildirilsə də, nadir hallarda olaya sui-qəsd donu da geyindirilir. İsti yay aylarında isə təndirin başında istidən ürəyi tutanlar, halı pisləşənlər daha çox olur.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Təsisçi: Rauf ARİFOĞLU
Baş redaktorun birinci müavini:
Azər AYGAN

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-cü məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Zahid SƏFƏROĞLU

Lisensiya N: B 114
SAYI: 5.100

"Yeni Müsavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dəqiqə" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.